

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

900000202871

Digitized by Google

5671

APOLOGIA

Modesta & Christiana

I. B. M. Z.

Dat is,

Sedige en Christelijcke VERANTWOORDINGE

van

JOANNES BECIUS,
Middelburger in Zeeland.

Waer in aangewesen wort de occasie, en oorfaeck van
de scheuring, die onlangs gevallen is, tusschen hem,
en eenige Gereformeerde. En watmen van sijn per-
soon te oordeelen heeft.

ELEUTHEROPOLI.

By Eleutherius Trasimachus ANNO 1668.

Digitized by Google

kortlijck daer van openinge te doen, en dat in onse moederlijke tale, op dat van yder een mocht verstaen worden: Onder de *bewegende oorsaken* zijn ook dese, 1. Dat ick merke dat mijn stilswijgen streckt tot nadeel van de waerheyt die ick beleden heb: ten 2. dat ick verneme, dat u L. noch niet te vreden zijt, met my over al by de onnossele Gemeynthe verdacht gemaect te hebben, en noch dagelijcx verdacht te maken: maer tot de uyterste extremitteyt nu dreygt te komen, namelijk *excommunicatie*, 't welck u l. geensins beraemt, gelijk ick in 't vervolg sal thoonen. Wat belangt de *wijse* van schrijven, die ick houde, die is *modest* of sedich, ick bedwing my, so veel my mogelijk is.

In dit mijn schrift matige ick my oock geen meesterlijke autoriteyt aen, om een ander te willen nootsaken en bepalen, wat hy op verbeurte van salicheyt moet gelooven, nade-mael foodanige meesterlijke autoriteyt geene menschelijke schriften toe en komt; maer alleen Gods Woort, den onfeylbaren regel van ons leer, en leven.

Ick wachte my van verbannen, verdoemen, en veroordeelen van andre, die juyst niet alles gevoelen gelijk wy, op dat ick selfs niet verbannen, verdoemt, en veroordeelt werde, volgens de waerschouwinge Christi, *oordeelt niet op dat ghy niet geoordeelt en wort. Want met sulcke een oordeel; als ghy oordeelt, sult ghy geoordeelt worden. Mat. 7. 1, 2.* maer stelle alleen met alle sedicheyt, nochtans in volle versekertheyt, mijn gevoelen voor, welck ick oock, als het noodich is (op dat ick aen andre mochte rekenschap geven van de hope die in my is) bevestige: en bevesticht hebbende, soo ist, dat ick somtijts met alle *modestie* of sedicheyt het contrarie verwerpe.

De God onses Heeren Jesu Christj, de Vader der heerlijkheyt, geve my hier toe, den geest der wijsheyt, ende der openbaringe in sijne kennisse, ter eeren van sijnen grooten heerlijcken name, stichtinge, en opbouwinge, van het rijke sijns Soons onses Heeren; en tot mijn eygen troost en salicheyt. AMEN.

W. Vaders, en Broeders, U E. als mede U E. Gemeynthe lese aendachtelijck, oordeele onpartijdelijck, doe profijt daer mede, en vare wel.

De genade des Heeren Jesu Christj, ende de liefde Gods, ende de gemeynschap des H. Geests, zij met u allen. AMEN. 2 Cor. 13. 13.

S E D I

S E D I G E

c73

CHRISTELYCKE VERANTWOORDINGE.

Van te komen tot de sake selfs / wil ick beginnen / van een hoort Historisch verhael / van 't gene is gepasseert.

't Is geschiet Anno 1664. dat seker persoon komende upt de Kerck / my gebraegt heeft / wat my daer af docht / of de H. Geest een persoon, en God was van alle eeuwigheyt?

Ich antwoorde / de Gereformeerde Kerck wil dat soo hebben / dat hy een persoon / en God van alle eeuwigheyt is: doch ick sie geen bewijs upt Gods Woort. Gods Woort noemt den H. Geest nergens een persoon / veel min een Godlijck persoon / of God van alle eeuwigheyt: maer spreekt van den selven / als van een kracht / die van God uptgaet. Blijft inde stadt Hierusalem, tot dat gy sult aengedaen worden, met kracht upt de hoogte, Luc. 24. 49. dat is / met den H. Geest / welke wy oock sien / dat op de Dinterdach op de Apostelen is gekomen. Act. 2.

In de Schrifture wert den H. Geest somtijts wel yet toegeschreven / het welck een persoon toekomt / doch sulc geschiet / door een figuerlijke wijze van spreken / door een prosopoeia. En op soo een wijze doet de Schrifture dat niet alleen / sprekende van den H. Geest: maer oock wel / sprekende van andre dingen / als van de Liefde, van de Wet, van de Wint. De Liefde is lanckmoedigh, Et. sy bedeckt alle dingen, sy gelooft alle dingen, sy hoopt alle dingen, sy verdraegt alle dingen. 1 Cor. 13.

Soo segt sy van de Wet; wy weten wat de Wet segt, sy dat spreekt tot de gene, die onder de Wet zijn, Rom. 3. 19. nu / seggen, en spreken, is een actie die eygentlijck personen toekomt.

Soo oock van de Wint wert gesegt; de Wint blaest waer henen hy wil, gy hoort sijn geluyt, gy weet niet van waer hy komt, noch waer hy henen gaet, Joan. 3. 8. alwaer hem een wille, Et. wert toegeschreven: maer wie mach hier upt besluyten / dat de Wint, de Wet, de Liefde, al personen zijn? so mede / al woort den H. Geest somtijts een daet toegeschreven / die personen toekomt / daer upt kan niet besluten worden / dat de H. Geest een persoon is.

En gelijk daer upt niet kan besluten worden / dat hy een persoon is / zepde ick; alsoo wepnich / ja noch minder / kan daer upt besluten worden / dat hy een Godlijck persoon is / die de Alderhoogste God is: nademaal hy woort gegeven. Ick sal den Vader bidden, ende hy sal u eenen andren Trooster geven, Joan. 14. gesonden / wanneer de Trooster sal gekomen zijn, die ick u senden sal.

A 3

sal

dichte / verfierde / en ingebeelde goden / maer van ware goden : soo zijn dan soodanige ware goden.

Het licht van een keerse / is soo wel een ware licht / als het licht van de Sonne / alhoewel een minder / en kleinder licht.

Maer wierd gesegt / sp zijn oneygentlijk goden.

Ich antwoorde ; al ware het soo / dat ich nochtans van Christus die den Alderhoogsten eben gelijck is / ende het upgedaachte beelt sijner selfstandicheit is / niet toe en stae / soo stoot sulx niet om / dat sp ware goden zijn. Oneygentlijk wort niet gestelt tegens ware , maer tegen eygentlijk.

Christus wort een Wijnstock gesegt oneygentlijk , nochtans is hy een ware Wijnstock. Ick ben de ware Wijnstock , Joan. 15. 1.

De geloovige zijn oneygentlijk schapen / nochtans zijn sp ware schapen.

De salvinge des H. Geests / is oneygentlijk een salvinge / nochtans is een ware salvinge.

Oneygentlijk dan gestelt zijnde niet tegens ware , maer tegen eygentlijk , soo kommen sp wel oneygentlijk goden zijn / en ebentwel ware goden zijn.

Daer wierd gesegt / dat dit na het Heydendom smaecte / en de veelheyt der goden inboerde.

Ich antw. in 't minste niet / want het Heydendom bestondt daer in / dat het somtijts de veelheyt van oppergoden of alderhoogste goden geloofde / en onderentuschen den eenigen waren Alderhoogsten niet en kende : en soo het gesubordineerde of ondergestelde goden geloofde / soo miste het oock al in de personen / en geloofde goden te zijn / die geen goden en waren : daer wy niet en missen in de personen / want wy noemen geen goden / als die de Schrifture soo noemt ; noch maken daer oock geen afgoden van / gelijck de Heydenen deden / nademaal wy niemand Godlijke eere bewijzen / als de Vader onses Heeren Jesu Christi ; en sijnen eenigen sone Jesu Christo / die den Vader is gesubordineert / en dat ter eeren Gods des Vaders / die in sijn Sone wilt geëert / en gediend wesen.

Dom. Snyers verstaende dat ich met Paulo 1 Cor. 8. beleedt datter vele goden zijn / gelijck daer vele heeren zijn / en dat ich Christum noemde God / en ware God ; vraegde / of ich Christum kende voor een persoon / die van eenwicheit was geweest eenwesens met sijn Vader ?

Ich antw. dat ich hem kende voor een persoon / en een bysonder persoon als sijn Vader ; doch niet voor een / die van eenwicheit was geweest / om dat Gods wort sulx nergens leert : seyde oock / dat hy niet en was eenwesens met sijn Vader ; maer van een ander wesen / en minder als sijn Vader / na 't seggen Christi selfs / mijn Vader is meerder dan ick , Joan. 14. 28. als hebende alles van sijnen Vader ontfangen / en zijnde sijnen Vader / als sijn hooft gesubordineert.

Dat hy oock niet konde wesen eenwesens met sijn Vader / en alsoo de selve God die de Vader is.

1. Om dat hy is de Sone van die God / en hy sijn eygen selfs sone soude zijn /

zijn / indien hy 't selve Wesen des Vaders hadde / en alsoo de selve God ware / die sijn Vader is.

2. Om dat hy Gode sijn Vader wort gesegt eben gelijck te zijn / Philip. 2. Du niemant is sijn eygen selven gelijck :

Volgt dan / dat hy door eenicheit des Wesens die God niet en is / die sijn Vader is / en wie hy gelijck is.

3. Om dat God de Vader is het Hooft Christi / 1 Cor. 11. 3.

Ware Christus nu door eenicheit des Wesens die selve God / die de Vader is / soo soude hy sijn eygen selfs Hooft wesen.

Hier toe wierd wel gesegt / sulcx en volgt niet / om dat Christus / al is hy eenwesens met sijn Vader / en alsoo de selve God die sijn Vader is / hy is eben een ander persoon als sijn Vader ; en sijn Vader een ander persoon / als hy.

Maer ick antw. dat 's niet gesegt / want de Vader Christi / is het Hooft Christi / niet ten aensien hy een ander persoon is ; maer ten aensien hy God is (dat is) een persoon is / die van sich selven / van eenwicheit / op d'alderbolmaechste wijze / die eenige groote God is : waerom den text oock segt / God is het Hooft Christi. De Vader dan soo ver hy is de God onses Heeren Christi / gelijck hy soo wort genaemt Eph. 1. is het Hooft onses Heeren Christi. En ware Christus nu door eene eenwicheit / met de Vader de selve God / soo soude hy sijn eygen selfs Hooft wesen.

Ten anderen / dese upblucht staet op 't fundament / datter dyp personen in een Wesen zijn / 't welck ich geensins toelate. Reden / want dat een contradictie is / daer is een eenige Jehova , te weten / de Vader onses Heeren Christi ; en nebens hem zijn noch twee andere personen / die mede Jehova zijn : item / de Vader onses Heeren Jesu Christi / is de eenige waerachtige God ; en noch twee personen / die de Vader onses Heeren Jesu Christi niet en zijn / zijn mede die waerachtige God.

Dit zijn tegenstrijdige dingen / dingen die tegen haer selven / en tegen de gesonde reden / die van God geschapen is / strijden. Is hy de eenige / soo kan daer niemand wesen nebens hem : of is daer noch pmand nebens hem / soo kan hy de eenige niet wesen. En daerom 't gene daer gebout wort / op 't fundament van dyp personen in een Wesen / die alle dyp een en de selve God zijn / kan niet goet zijn.

4. Seyde / dat hy oock niet konde wesen eenwesens met sijn Vader / en alsoo de selve God die sijn Vader is ; om dat de naem Jehova , welcke na 't geboelen van sommige / selfs der Professoren van Leyden , des Alderhoogsten Gods eygen / en onmededeelijken name is / Synop. Theol. pag. 66. den sone nergens directe wierd toegeschreven / gelijck de Vader.

Dat het oock niet wesen konde / dat hy Jehova is ; om dat Jehova dan meer soude wesen als een / contrarie Deut. 6. 4. Hoort Israël , de Jehova onse God , is een eenige Jehova.

Ten anderen / om dat hy de soon van Jehova is / en de soon wy een ander is als Jehova wiens soon hy is : want ware die geen ander ; maer ware hy de Jehova self / wiens sone hy is / soo soude hy sijn eygen selfs sone zijn.

Wp wierde contrarie gesegt ; om dat hy de soon van Jehova is / en van sijn

hebben / lange in vrede soude houden / en als een breedsaem Prins / breedlyck soude regeeren.

Maer in de Mystike of verborgen fin, is het van Christo te verstaen / dien Koninck der koningen / die by al op een ander uytstekende wyse als desen Ezechias, die by hem nauwlyc eens te passe komt / is wonderlyck. Raet, stercke God of stercke Heil / Vader der eeuwicheyt, Vredevorst. Welcke Christus hier van de Propheet wort ingeboort / eben of hy alreede geboren ware / daer hy lang daer na noch moeste geboren worden. En dits de reden / waerom de Propheten oock Vates, en Videntes, Sienders zijn genaemt geweest / om dat sy dickwoils van toekomende dingen spraken / eben of sy alreede tegenwoordich waren / en sy die tegenwoordich al sagen. En niet alleen hebben de Propheten David, Esaias, en andere soo gesproken / maer oock menichmael onsen grooten Propheet Christus Iesus selve. Gelijck wy konnen sien / Ioan. 20. 17. Ick vare op tot mijnen God en uwen God, tot mijnen Vader, en uwen Vader. Niet dat hy van sonden aen opboer / maer om dat hy haest opbaren soude. Soo mede cap. 17. 11, 12.

5. Sepde ick / dat hy oock niet konde wesen eenswesens met synen Vader / en alsoo de selve God / die sijn Vader is; om dat de onmededeelycke Goddelijcke eygenschappen, welcke sijn Vader toekomen / hem in de Schriftuer nergens niet absolutelijck / gelijck sijn Vader / worden toegeschreven.

6. Om dat de wercken des Alderhoogsten Gods sijns Vaders / die sijn Vader als Alderhoogste God alleen eygen zijn / hem niet worden toegeschreven; als / Scheppinge, &c. want de Vader onsen eenigen Schepper is: waerom wy oock seggen in de 12. artic. onses Christel. Geloofs; Ick geloove in God den Vader, den Almachtigen Schepper des Hemels, ende der aerden. Welcke Vader de werelt door sich selven geschapen heeft / niet door een ander / endienvolgende / niet door sijn sone / want de sone een ander is als de Vader: maer door sijn eygen selven / om dat een middeloorfaeck en een schepping upt niet / geen plaats kan hebben. Waerom wy oock lesen; alsoo seyt de Jehova u Verlosser, en die u geformeert heeft van den buyck af: ick ben de Jehova die alles doe, die den Hemel uytbreyt, ick alleen, en die de aerde uytspant, door myselven, Esai. 44. 24. En op dat niemand en meyne / dat dit geseght wort van dyp personen / die alle dyp Jehova zijn / en niet van een persoon / die alleen Jehova is; soo staet wel te aenmercken / dat de text niet en segt / alsoo seggen de Jehova (dat is / die Jehova zijn) u Verlossers / en die u geformeert hebben van den buick af: wy zijn de Jehova die alles doen / die den Hemel uytbreyden / wy alleen / en die de aerde uytspannen door ons selven. Maer in 't getal van een / om aen te wijzen / dat de Jehova maer een was / die sulcx dede / namelijk / de God der goden / de Vader onses Heeren Jesu Christi / die een ander is / als sijn sone. En dit accordeert met het gene Paulus segt / wy hebben maereenen God den Vader, uyt welcken alle dingen zijn, en wy tot hem, en maereenen Heere Iesum Christum, door welcken alle dingen zijn, en wy door hem. 1 Cor. 8. 6.

Nengaende 't gene geseght wort; alle dingen zijn door hem (te weten Christum) geworden, Ioan. 1. 3. sepde ick / dat sulcx maer was / niet ten aensien van de eerste, maer tweede. scheppinge, of herscheppinge, waer van hy is geweest.

meest de middeloorfaeck, want door hem alles is herstelt in een beter en saliger staet.

Item / door hem zijn alle dingen geschapen die in den hemel, en die op der aerde zijn, alles is door hem, en tot hem geschapen. Col. 1. 16. dat daer wel te noteeren stond / dat den Apostel niet en segt / dat hemel / en aerde door Christum zijn geschapen / maer alleen alle dingen die in den hemel / en die op der aerde zijn / dat alles door hem / en tot hem geschapen / dat is herstapen of herstelt is. Alles namelijk / wat herstapen konde worden; want d' Alderhoogste God is oock in hemel / en op aerde / de hemel is sijnen thoon / de aerde de voetbanck sijner voeten / maer in hem heeft geen herscheppinge plaetse.

Item / door het woort des Heeren zijn de hemelen gemaect, Psal. 33. 6. sepde ick / dat die plaets niet moeste verstaen worden van den sone / die om eenige redenen Ioan. 1. oock wel het woort of beter de reden genaemt wort. Maer datmen die moest verstaen / van dat alles uytwerckende woort / dat van God ten dage der scheppinge / is gesproken geworden / waer van wy lesen Gen. 1. Ende God seyde daer zy licht, ende daer was licht: ende God seyde, daer zy een uytspannel, &c. dat woort en bebel / waer nevens Gods Geest / en uytwerckende kracht heeft gegaen / waer door alle dingen haer wesen hebben gekregen: gelijckmen dat klaerlijck kan afnemen / upt het volgende negende vers, alwaer staet / Want hy spreekt, ende het isser; hy gebied, ende het staeter.

7. Om dat de eere, die de Alderhoogste God sijn Vader / als Alderhoogste God / wort opgedragen / hem niet wort opgedragen. Wel is waer / dat wy moeten den sone eeren / gelijck wy den Vader eeren; doch dat is te verstaen wel van de selve soorte van eere / gelijck aanbiddinge, aenroepinge: maer niet van de selve graden of trappen van eere / want ten dien aensien blijft daer noch altyt een groot onderschept tusschen beyden: want de Vader is aen te bidden en aen te roepen / voer so veel hy van sich selven / van eeuwichheit geweest is / noch is / en in eeuwichheit wesen sal / dat hoogste / absolute / volmaecte / alles machtige / volkomen goede / &c. wesen / boven alle wesen / hyperousia. En dese aanbiddelijckheyt / en aenroepelijckheyt / heeft hy voer sich selven behouden / en niemand medegebeelt.

Ten anderen / is de Vader oock aen te bidden / en aen te roepen / voer so veel hy tegen ons wel gesint is / ons wel genegen is / en als onsen Salichmaker ons wel gewilt heeft / en daerom oock onse Salichmaker genaemt wort / Tit. 3. en van dese sijne eere alleen heeft hy gedispenseert / en dese aanbiddelijckheyt / en aenroepelijckheyt / heeft hy Christo sijnen lieben sone gegeven / als een die de tweede of middeloorfaeck is onser saligheyt: Het woort gelijck, gelijck sy den Vader eeren, dat in den gront-text voerhoort / en segt sulcx oock niet / dat dese eere op allerley wyse moet een en de selve wesen / gelijck vele geleerde wel annoteren. Christus segt wel / Op dat de werelt bekenne, dat gy my gefonden hebt, en haer lief gehad hebt; gelijck ghy my lief gehad hebt, Ioan. 17. 23. maer wie mach hier upt besluyten met eene liefde / op allerley wyse een en de selve?

besten heeft gegeven? want / *propter quod unumquodque tale est. illud ipsum magis tale est.* En Paulus die leert / dat alle dese dingen zijn uyt Gode, 2 Cor. 5. en dat wy uyt hem zijn in Christo Jesu / die ons geworden is wijsheyt van Gode / ende rechtheerdicheyt / ende heylighmakinge / ende verlossinge. 1 Cor. 1. 30. Stephanus dan met dese kennisse / en met dit geloobe tot Christum komende (welcke kennisse / en geloobe / Christus in syn leven altyt getracht heeft den menschen in te planten / noyt yet van 't gene hy vermocht sich selven toeschryvende / omteene eenweficheyt en Godlyche nature / die hy / doch kwalijck / gesegt wert met synen Vader gemeen te hebben / maer altyt alle eere gebede aen synen Vader) wat doet hy anders / dan dat hy met eenen in Christo de Vader erkent / en in den Vader dooz Christum geloof / en alsoo de Vader in Christo eert en dient? klimmende alsoo op van de middelloofake, tot de eerste, en opperste oorfake van sijne salicheyt.

Wy wierd' gesegt / die anders geen fundament heeft / is gelijk de Papisten die dooz hare heyligen tot God gaen / en begaet afgoderije : en verbloecht is de man / die sich op menschen verlaet / en bleesch neemt tot synen arm / en met het herte van God afgaet.

Ich antw. tusschen mijn doen / ende der Papisten doen / is groot onderschept. Als ick Christum aenbidde / soo doe ick 't gene my God geboden heeft / en syn gebod / boozkomende van synen wille / en liefde tot synen sone / is 't fundament van mijn doen : synen wille / die hy bekenet maecht / dooz syn gebod / is mijn Wet : en die is my genoech : soomede / als ick Christum aenroep / doe ick 't gene Gode behaeglyck is : daerentegen als de Papisten hare heylige aenbidden / en aenroepen / en alsoo dooz de selve tot God soecken te gaen / soo doen sy een sake die van God verboden is / en een grouwel is in syne oogen ; oecrinits het onbeguame middelen zijn om tot God te komen : nademael de heyligen Gode niet en zijn gesubordineert / en tusschen die en God soo nauw geen vereeniging / noch gemeenschap en is / en daerom oock de Heere God dooz de heyligen / op so een wyse niet en wil / noch en kan geëert wesen ; maer woxt daer dooz ten hoogsten onteert : maer aengaende synen sone / dien specialen, eygen, en eenichgeboren sone, dien sone syner liefde / daer heeft hy syn welbehagen in / en die is syn Vader gesubordineert / en tusschen die is soo nauw een unio of vereeniging / en communio of gemeenschap / dat in desen sone / die daer in den schoot des Vaders is / Ioan. 1. en die daer is de Alpha ende Omega, de eerste ende de laetste, Apoc. 1. in de administratie en bedieninge van syn geestelyck Koninckryck ; alle de volheyt der Godheyt woonet lichamelijck / Col. 2. waerom hy / en de Heere God oock niet en strijden tegens malkanderen : en soodanige eere en Godsdienst mede niet / maer gaet seer wel nebens malkanderen. *Subordinata non pugnant :* Verbloecht is wel die man / die sich op menschen verlaet / en bleesch neemt tot synen arm : maer als wy Christum aenbidden / en aenroepen / soo verlaten wy ons op geen mensche (dat is / op geen bloot / en gemeen mensche) noch en nemen geen bleesch tot onsen arm ; om dat wy onse hope niet en setten op menschelijche krachten : maer op de Godlyche Majesteit, en macht, die hy van synen Vader heeft ontvangen / waer dooz hy oock ware God is / prædicat

cativè te weten / en dooz welcke macht / hy in plaetse des Alderhoogsten Gods / als syn sone / den Alderhoogsten synen Vader ewengelijck / alles kan doen / wat tot ons behout en salicheyt noodich is. Derre is 't dan daer van daen / dat bleesch nemen tot onsen arm. Ich sepde oock / dat wy met Christum aen te bidden / en aen te roepen / met ons herte niet af en gingen van God : maer ter contrarie / dat wy niet op Christum te vertrouwen / op God vertrouwen / en dat alsoo ons herte tot God quam / en niet van de Heere God af en ginge.

Oock wierd' my boozgehouden / wilde ick Christum aenbidden / en aenroepen / dat ick moeste gelooben / dat hy die gene was / die herten en nieren kende ; en hy geholge / eenswesens met syn Vader / en dat hy de selve Alderhoogste God is / die de Vader is ; nademael herten en nieren te kennen / een eygenschap des Alderhoogsten Gods is.

Ich antw. Ich geloobe gewisselijck / nu Christus soo hoogelijck is verhoogt / en geseten ter rechterhand syns Vaders / dat hy die gene is / die herten en nieren kent / gelijk ons geleert woxt Apoc. 2. 23.

Maer daer uyt en volgt de eenweficheyt niet den Vader niet / en dat hy de selve Alderhoogste God is / die de Vader is. Herten en nieren te kennen / is wel een eygenschap des Alderhoogsten Gods / doch 't is een eygenschap die mededeelijck is / die medegegeelt kan werden aen een ander. Herten en nieren te kennen dooz syn eygen selven / komt de Alderhoogste God alleen toe / en so kent Christus de selve niet ; maer hy kent de selve dooz desen Alderhoogsten God synen Vader : want / gelijk hy Christo heeft medegegeelt almachticheyt, alle macht in hemel / en op aerde / Matth. 28. 18. soo heeft hy hem oock medegegeelt alwetentheyte, alle kennisse in hemel / en op aerde / nameelijck die hem noodich is / ten besten / en tot welken van syn geestelyck Koninckryck.

Mede wierd' my boozgehouden / dat ick moeste gelooben / dat Christus eenswesens met syn Vader / ja de selve God is / die syn Vader is ; om dat hy is dien eygen, eenichgeboren, en natuerlijcken sone des Vaders.

Ich antw. de Reden die hier gegeven woxt / is niet goet / indien hy de natuerlijke sone des Vaders (dat is) uyt des Vaders natuer of wesen gegeneert is / soo is hy wel eenswesens of eensnatuers met syn Vader ; maer daer uyt volgt niet / dat hy de selve God is / die syn Vader is : maer veel meer het contrarie.

Adam genererende een sone na sijne gelijkenisse / na syn evenbeeld / een natuerlijcken sone, die 't selve wesen of natuer hadde / dat hy hadde / alsoo daer maer een algemeene menschelijche nature is / die heeft niet een mensclij gegeneert / die de selve mensch was / die hy was ; maer een ander mensclij / alsoo hy een ander menschelijck persoon heeft gegeneert : soo oock de Alderhoogste God / soo hy soo een natuerlijke sone uyt syn wesen had gegeneert / soude niet een gegeneert hebben / die de selve God is / die hy is ; maer soude veel meer / alsoo syn sone een ander Godlijck persoon is / als hy / een ander Alderhoogste God hebben gegeneert. Doch alsoo sulcx strijdich

Ich antw. in de vijf pointen, want die houd' ich met de Broeders Remon-
stranten. Doe sepde hy / dit werck sal haperen.

De vijf pointen zijn dese;

1. Van de Goddelijcke Prædestinatie. Waer van ich aldus geboele.

Wat God na sijne goedertierentheit / niet wilende dat ymant verloren
gae / maer veel meer begeerende / dat alle menschen salich worden / door een
eenvoudich en onberaenderlijch bestuyt in Christo Jesu / boozegenomen heeft / upt
het verballene / sondige menschelijke geslachte / door Jesum Christum upt
genade salich te maken / alle die gene / die door sijne genade / in hem souden
gelooven / en door de selve genade in 't geloove ten eynde toe volherden: ende
daerentegen alleen / de onbekeerelijcke / en ongeloovige / in de sonde / en on-
der den toone te laten / en eyndelijck als bzeemt van Christo te verdoemen.
na het woort des Heeren / 1 Tim. 2. 4. Ezech. 33. 11. Exod. 34. 6. Joan. 3. 16, 36.
en cap. 6. 40. Hebr. 10. 38. Joan. 1. 12. Gal. 3. 26. &c. &c.

2. Van de kracht en vrucht des doots Christi. Waer van ich geboele.

Wat desen volgende Jesus Christus de Salichmaker des werelts / door
alle / ende yder mensche gestorven is; alsoo dat hyse alle / door den doot des
Cruyces / de verfoeringe en vergevinge der sonden verwozven heeft; alsoo
nochtans / dat niemant de selve vergevinge der sonden / dadelijck geniet / dan
de geloovige; na het woort des Evangeliums Joan. 3. 16. 1 Tim. 2. 6. 1 Joan.
cap. 2. 2. Rom. 14. 15. &c. &c.

3. Van de werckinge der genade Gods tot bekeering der menschen. Waer
van ich geboele.

Dat de mensch 't salichmakende geloove niet en heeft van sich selven / noch
upt kracht van sijnen wyen wille / alsoo hy in den staet der afwijckinge / ende
der sonden / niet goets / dat waerlijck goet is (gelijck insonderheit is het sa-
lichmakende geloove) upt / en van hem selven / kan dencken / willen / of
doen: maer dat het van nooden is / dat hy van God in Christo / door sijnen
geest werde herboren / en vernieuwt / in verstant / affectie / of wille / en alle
krachten; op dat hy het ware goet te recht moge verstaen / bedencken / wil-
len / en volbrengen; na het woort Christi / sonder my en kont gy niet doen.
Joan. 15. 5.

4. Van de maniere der bekeeringe. Waer van ich geboele.

Dat dese genade Gods het beginfel is / den voortgang / en volbringing al-
les goets / oock soo verre / dat den wedergeboren mensch selfs / sonder dese
boozgaende / of toekomende / opdoeckende / volgende / en medetwreckende
genade / noch het goede dencken / willen / of doen kan / noch oock eenige ten-
tation ten quade wederstaen; soo dat alle goede daden / of werckingen / die
men bedencken kan / de genade Gods in Christo moeten toegeschreven wor-
den: maer soo veel de manier van de werckinge der selver genade aengaet /
die en is niet onmederstandelijck. Act. 7. 51. Matth. 23. 37. Efa. 63. 10.
Joan. 5. 34, 40. Efa. 5. 4, 5.

5. Van de volherdinge der geloovige. Waer van ich aldus geboele.

Dat wel de ware geloovige overbloedige genade en bystant / van God in
Christo Jesu hebben / om te kunnen tegens alle aenberchtingen en swariche-
den / in 't geloove / ende de gehoorzaamheyt volherden / soo sy die genade
waer-

waernemen / en haer macher houden / in waken / bidden / en scrijden: maer
eenvoudich nochtans wel kommen door hare nalatichheit / en verluynenisse het
ware geloove verliesen / en tot sulcke sware en grove sonden verballen / daer
door sy geheelijck van de genade Gods booz die tijt / en oock / ten sy dat sy
haer bekeeren / eyndelijck en tot in alle eeuwichheit verbzeemden. Welck
laetste in geschil zijnde / bewesen wort. Heb. 3. 12. Ezech. 18. 24. Heb. 6. 4, 5, 6.
Apoc. 3. 21. 1 Paralip. 28. 9. 2 Tim. 2. 12. &c. &c.

Dit zijn kortelijck de vijf pointen, die houd' ich met Gods Woort alder-
naest over een te komen / en daer op (t'amen namelijk met het gene te voren
van den Some / en den H. Geest beleden was) wierde gesegt / dat het wel
met my mochte haperen. Waer op ich repliceerde / datmen malhanderen in
desde behoorde te dzagen / dat ich alleen haer altemael wel konde dzagen /
daer sy so veel van my verschilden / als ich van haer. En boerende te gemoete
de spreuke Christi / Dit is het eeuwige leven, dat sy u kennen den eenigen
waerachtigen God, en Jesum Christum die gy gesonden hebt, Joh. 17. 3.
sepde ich / dat ich in desde geloofde / in God, als in de eerste, en opperste oor-
saeck van onse salicheit; in Christum, als in de tweede, en middeloorzaeck
van onse salicheit: dat eenige fundament / dien eenigen steen / die de
houwlieden verwozven hebben / Psal. 118. beneben welck niemant een an-
der fundament kan leggen. Op welck fundament gebout wort / Gout / Sil-
ber / kostelijcke steenen / hout / ysp / stoppen / een yders werck sal open-
baer worden. 1 Cor. 3. Oock boerde ich te gemoete de spreuke Pauli / in-
dien gy met uwen mond sult belijden den Heere Jesum, en met u herte geloo-
ven, dat hem God upt den dooden opgeweckt heeft, soo sult gy saligh worden.
Rom. 10. 9. al ist schoon sake datmen juist geen kennisse en heeft / van die
school-disputen / die ons de school-Theologie / en niet Gods Woort had nage-
laten: want / moesten daer van kennisse hebben / dat dan nauwelijck ymant
soude salich worden / want de slechte en geringe / de kinderhens / die de
hemelsche salichmakende Wijsheit nochtans boven sulcke Wijsen en ver-
standige menschenmael is geopenbaert / van die subtile disputen geen kennisse
hebben / en dienvolgende daer oock geen geloof in hebben / nademael daer
geen geloof sonder kennisse is. Sepde ich oock / dat ich met dese mijne ronde
belijdenisse niet wozen hadde / my van de W. Broeders af te scheuren: en om
sulcx te behooren / versocht mijn kerckelijke Attestatie, seggende / ich van
meppinge ware na Holland te trecken / gelijck oock naderhant is geschiet: en
op dat de eenicheit mochte bewaert worden / dat ich hoopte / sulcx niet soude
geveggert worden. Hier op was de antwoorde al gereed / u kan nu geen
Attestatie gegeven worden. Ich sepde / laet sult ten minsten eens versocht
worden / en soo my geen kan gegeven worden in amplissima forma, aengaen-
de Leven en Leere / laet het ten minsten geschieden aengaende mijn Leven /
op kent my immers booz een eerlijck man? Enkwierd geantwoort / hoe we-
ten op u leven niet te seggen / sullen 't selve boozstellen.

April 9. Is D. Snyers weder by my gekomen. Doe versocht ich booz de
tweede repse Attestatie. Het schijnt hem doe ingeballen is / dat ich daer mede

gebleken in de Broeders Remonstranten, wanneer die dooz het Synodus quamen Anno 1618.

3. Om dat ick wijs dat vele van de Broeders Ouderlingen klepne kennis hadden van sulcke school-disputen/ die nochtans om ymant te condemnieren/ de pluraliteyt van stemmen maken.

4. Om dat ick geen van de Broeders in 't particulier; noch oock alle te samen genomen/ dooz competente Richters in die sake en kende. Wel is waer/ dat de geesten der Propheeten/ den Propheeten moeten onderdanich zijn/ doch in middelmatige saken; maer in saken die fundamenteel zijn/ gelijk de Broeders seggen/ dat dese onse disputen zijn/ en zijn wy geene onderdanicheit schuldich/ als alleen aen Gods Woort; niet aen eenige mensche lijche autoriteyt/ 't zy autoriteyt van Consistorien, Synoden, Concilien, of wat vergaderingen dat het oock souden mogen wesen. Christus/ noch sijne waerheyt/ neemt geen getuygenisse van menschen. Te weten soo/ dat hy de Christus soude wesen/ of niet wesen; en sijne waerheyt/ waerheyt soude wesen/ of niet wesen/ om dat menschen dat getuygen. Alle menschen zijn leugenachtich Rom. 3. hoe meerder hoop van menschen/ hoe minder hope van waerheyt. Dit heeft wel gebleken in al die Pausen, Concilien, en Synoden, die dooz desen zijn geweest. Ja in dien breeden Raet der Joden sels/ daer de Schriftgeleerde en Phariseen nochtans op den stoel Moyses geseten waren; hebben sy niet den waren Messias/ de wech/ de waerheyt/ en het leven/ in welcke alle de volheyt der Godheyt woonde lichamelich/ geoozdeelt te zijn/ een verlepder/ een valsche Propheet/ en een die dooz Beelzebub den oversten der duyvelen/ de duyvelen uytwierp/ en schandelijck ter doot gebracht. Hadden de Broeders de saeck niet veroordeelt/ als een dwaling in 't fundament/ ick soude wy by lichter in haer Consistorie laten vinden hebben.

Novemb. 21. Ben ick overgekomen/ om dooz de laetste mael noch eens te versoeken Attestatie, alsoo in mijn absentie dooz D. Pottey, gelijk wy gescreven wierd/ daer hope toe was gegeven/ waerom ick wy adresseerde aen hem: doch by hem komende/ soo ignoreerde hy de geheele sake/ en septe rond upt/ dat/ soo lang ick in sulck geboelen bleef/ ick niet synen wille/ in eerwicheyt geen Attestatie soude krijgen; nademaal hy my aensach als een ongelovige/ als een Heyden/ als een bromen Plato of Seneca, en niet anders. Wy docht sulck hoorende/ dat daer een sweert dooz mijn ziele ging. Ende en konde dooz sulck een toezeden seggen/ niet anders zijn/ als ten hoogsten gelovend; en oock geërgert/ daer dooz dat een mensch/ die daer werck genoeg heeft/ met syn eygen selven wel te kennen/ en syn eygen staet wel te maken/ soo stont in dit sondige leven doost treden op den Richterstoel Christi/ en synen naesten/ die hem alrijt hertelijck hadde bemint/ so doost veroordeelen.

Du/ de Attestatie is geweygert/ de scheuring veroorzaekt; God vergebe het die/ die daer de oorzaek af zijn: ick vergeef het geern.

En of ick nu schoon als een dwaelgeest/ en ketter/ en ongelovige/ Et. veroordeelt ben; en niet anders als smaet/ verachtinge/ en mischijnen vervolginge

ginge te verwachten hebbe/ gelijk daer alreede dooz de Broeders de preuue van hebbe/ ick en werde evenwel niet beschaemt/ want ick weet in wie ick geloove: en hebbe noch goeden moet/ 't sal maer een verduking wesen van wepnich dagen/ mijn Heer heeft de werelt overvonnen/ en daer sal niet een hant van mijnen hoofde vallen/ sonder den wille mijns Vaders/ Mat. 10. 30. dat is veelrijcs 't lot geweest van de ware geloovige/ en bromen kinderen Gods van alle eeuwen; ja van den Salichmaker des werelts selve/ en wy moeten alsoo den beelde des Soons gelijkvormich worden/ Rom. 8. de discipel en is niet boven syn Meester/ noch de dienstknecht boven syn Heere; het sy den discipel genoeg/ dat hy werde gelijk syn Meester/ en de dienstknecht gelijk syn Heere; indien sy den Heere des huys Beelzebub geheeten hebben/ hoe veel te meer sijne huyfgenooten Matth. 10. 24, 25. daerom sal ick trachten/ met lijdsamheyt te loopen/ de loophane die ons boozgesteld is/ siende op den oversten Leptiman/ en holepnder des geloofs Jesum/ de welcke booz de vruugt/ die hem boozgesteld was/ het krupce heeft gedragen/ en de schande veracht/ en is geseten aen de rechterhand des throns Gods/ Hebr. 12. 1, 2. en sal gedachtich zijn/ 't gene de Geest tot de gemeynten segt/ die overwint/ ick sal hem geven te eten van het Manna dat verborgen is/ en ick sal hem geven eenen witten Keursteen/ en op den Keursteen eenen nieuwen naem gescreven/ die niemant en kent/ dan die hem ontfangt/ Apoc. 2. 17. Die overwint/ ick sal hem geven te sitten met wy in mijnen thron/ gelijk ick overvonnen hebbe/ en ben geseten/ met mijnen Vader in synen thron/ Apoc. 3. 21. alsoo willen wy ons verheugen/ in die heerlijcke beloften onses Heeren Jesu: en dit sal de overwinninge wesen/ waer mede wy de werelt overvinnen/ namelijk ons geloove/ 1 Joan. 5. 4. soo God booz ons is/ wie sal tegen ons zijn? Rom. 8. en daerom wil ick geern gaen dooz eere/ en oneere/ soo/ als de Heere God beliest; achtende de versmaetheyt Christi meerder rijckdom te wesen/ als alle schatten van Egypten.

Niemant meyne/ dat ick dese verantwoordinge schrijbe/ om wy de versmaetheyt/ en verdukinge/ die wy de Heere God tot sijner eeren/ en mijner salicheyt beliest op te leggen/ te ontrecken; dat sy verre/ want 't is heugelijck om Gods sake te lijden: maer alleen om alle lasteringe en verdukinge in 't toekomende behooflijck te boozkomen/ die wy noch niet overgekomen is; maer overgekomen zijnde/ willen wy sulck jock geern dragen: Salich zijt ghy als u de menschea smaden en vervolgen, en ligende alle quaet tegen u spreken om mijnen wille. Verblijt en verheugt u, want uwen loon is groot in de hemelen, predichte eertijcs Christus Matth. 5.

Oock en meyne niemant/ dat ick de selve wt passie schrijbe tegens de Broeders; Mijn gemoed is den Broederen soo afkeerich noch quaetwillich niet/ wil haer als vrienden alrijt aensien/ en geern als boren met haer corresponderen houden: en om te thoonen/ dat ick noch geen afkeerich gemoed en hebbe van de W. Broeders/ heeft noch ymant van haer lust/ om wy beter te berichten/ wil ick hem geern hooren/ en soo lange hy betoont de vrucht des geestes deelachtich te zijn/ welcke is/ liefde, blijdschap, vrede, lanckmoedicheyt,

6. Nademaal de Vader sijn soon heeft gegenerceert upt sijn wesen / en hem sijn geheel wesen heeft medegegeeft / nademaal het wesen onpeilbaer is ; hoe dat hy dan noch / dooz sichselben sijn geheel wesen heeft kommen behouden / gernercht het Godlijke wesen / maer een in getal is ?

7. Hoe de Alderhoogste God / de Vader onses Heeren J. Christi / upt sijn wesen heeft kommen genereren een soon / een ander als hy is / dooz mededeeling van wesen / daer't wesen des Vaders / is de Vader ; aengesien in de Vader niet is wat anders / en wat anders : en sijn niet beter soude seggen / dat de Vader / genererende upt sijn wesen een ander / een ander Vader heeft gegenerceert ?

8. Hoe dat Christus Jehova kan zijn / daer Jehova , soomen meent / is de Dry-eenige God , Vader / Soon / en H. Geest : Christus niet en is de Dry-eenige God , Vader / Soon / en H. Geest ; maer (soomen segt) alleen een van die dyp personen ?

9. Nademaal daer maer is een eenige Alderhoogste God , en Christus die Alderhoogste God dooz ons bid ; hoe dat Christus dan die Alderhoogste God self is / nademaal niemand sijn eegen selven bid ?

10. Of de H. Geest is gegenerceert / of ongegenerceert ?

Soo hy is gegenerceert / of hy dan de soone is ?

Soo hy is ongegenerceert / of hy dan de Vader is ?

Soo hy noch gegenerceert / noch ongegenerceert is : maer (gelijckmen segt) van twee personen (Vader / en Soon) uptgaet ; wat onderschept daer dan is tusschen upt te gaen / en gegenerceert te zijn ?

11. Of de H. Geest van eeuwichheit van Vader en sone is uptgegaen / per voluntatem , dooz haer beyder wille ?

12. Of de H. Geest uptgaende van Vader / en soone / en eenwosens zijnde met haer ; niet moet gesegt worden / Vader / en sone t' samen te zijn / nademaal't wesen des Vaders is de Vader / en't wesen des soons de sone ; aengesien't gene pman is / hy sulcx dooz sijn wesen is / en dupten sijn wesen niet en is / voornamelijk God / die de eenboudicheit selve is ?

13. Hoe de H. Geest kan gesegt werden een derde persoon te zijn / daer de Vader is een Geest / ja een Heilige Geest / ende is de eerste persoon ?

14. Met wien het de H. Geest gehouden heeft int versoenen van het menschelijck geslachte ; met den Vader / of met den Soone ?

Soo hy het gehouden heeft met den Vader ; of hy dan met de Vader op het menschelijck geslachte is gram geweest ?

Soo hy het gehouden heeft met den Soone ; of hy dan met de sone met het menschelijck geslachte is versoent geweest ?

Soo hy het gehouden heeft met beyde ; of hy dan te gelijcke gram / en versoent is geweest / gram met de Vader / versoent met de sone ?

15. Hoe de soon nademaal hy gegenerceert is van de Vader ; en de H. Geest / nademaal hy uptgaet van Vader en Soone ; ewentoeel kommen gesegt worden God dooz haer selven te zijn : nademaal de soon een persoon dooz de Vader / en de H. Geest een persoon dooz Vader en Soon wert gesegt ; en een persoon niet alleen is een manier of wijze van bestaen / maer het wesen met schere wijze van bestaen / gelijckmen segt ?

16. Hoe

16. Hoe daer dyp personen kunnen zijn / alle dyp eeuwich / onemidich / elck dooz zijne eegenschappen onderscheyden van den anderen ; en God evenwel noch kan sijn sonder eenige compositie of t'samenboeginge van meer saken ?

En hondert sulche bragen meer / die upt dese leere van de Dryeenicheyt bloepen ; soo aengaende de oeconomia die daer is tusschen de Godlijke personen / als anders. Met welcke te solberen of t'ontfnoopen de doozstaenders van dese leere haer selven al haer leven werch genoeg kunnen geven / immers wy kunnen't haer genoegh verschaffen.

Maer wat souden het geluckige tijden wesen / by aldiemmen eenboudich by de woorden van de H. Schrifture gebleven hadde / en die schooldisputen van de Dryeenicheyt , met den aanklede van dien / nopt dooz den dach gekomen waren / want sy maer een deel kraakeelen tusschen Doeders inderpen / ja soodanige waer dooz dickwils een verbitteringe ontsaet / en waer dooz het gebeurt / dat den meesten hoop de minste / de sterckste party de swachste veroemt en veroordeelt / daer Christenen nochtans malkanderen (al kan pder een haer concepten en speculatiën niet toestaen) in minne behoorden te draegen : want ten betaent niemand van haer / so articulen des geloofs te smeden daer de geheele schrifture niet van en meld ; en andere / gelijck my en mijns gelijcke / die alleen maer willen spreken met de woorden van de H. Schrifture ; en om dat wy upt Gods woort anders geleert zijnde / somtijts met alle sedicheit de Dryeenicheyt tegenspreken / ende het contrarie belijden / soo te veroordeelen / aengesien sulcx seer verre van de Godsalicheit afwijcht / en voortkomt upt een groote stouticheit / upt een groutvolliche Meesterschap die sulche menschen willen usurperen over andere / daer sy nochtans niet meer hebben een onsepbaren Geest / als andere.

De stockwaerder haegde eens aen Paulus en Silas , lieve heeren wat moet ick doen , op dat ick saligh worde ? Act. 16. Sy antwoorden niet / dat hy soude maken kennisse te hebben / van een Dryvuldicheyt , welck een compositie , of t'samenboeginge van meer saken in God stelt : of van een Dryeenicheyt , of Dryeicheyt , t'welck een contradictie of tegenstrijdicheit stelt : of van een Dryheyt , gelijck sommige noch meenen accurater te spreken : of van al sulke saken als men huyden daegs in de scholen somtijts met de meeste haet en partytschap bediscuteert ; daer de predichstoelen oock dickwils van daveren : maer simpelich / geloof in den Heere J. Christum , ende gy sult salich worden , gy , ende u huys. En die woorden eenboudich opgenomen / wat seggen die anders / als dat daer dooz de salicheit verkreget wort / datmen Christum geloobe te zijn / den waren en van outs belooften Messias (t'welck de Joden loochenden) den eenigen Bredeborst / die de menschen wederom bevedicht en versoent met God / die ons desen Christum in sijne liefde heeft gegeven / waer dooz hy alle dingen versoent heeft tot hem selven ? dat dan / gelijck de H. God is de opperoorsaek van onse salicheit (want alle dese dingen sijn upt Gode : en God was in Christus de werelt met hem selven versoende / 2. Cor. 5.) Christus oock alsoo is / de tweede of middeloorsaek van

3

onse

datmen God niet lief en heeft / als men sijnen naesten niet lief en heeft / diemen siet / en welke liefde ons van God geboden is / dat meer is / pmannt boelende / dat hy upt dit geloof in God / desen Alderhoogsten God / en sijnen naesten soo lief heeft / hoe sal die oock niet sijnen liefsten Broeder / die oock sijn Heere is / Christum J. namelijk lief hebben / upt aemmerkinge / dat dit geloof / dit hertelyck vertrouwen dat hy op God heeft / waer doo sijn herte alsoo tot God en sijnen naesten / in liefde is brandende / doo Christum is / hoe sal hy Christo oock niet aenhangen / steunen / en rusten in hem / als op sijnen Salichmaker / de algenoeftsame middelloorake van sijn behout en salicheyt / hoe sal hy oock onder de hoope der beloften van Christo gedaen / hem niet gehoozamen / en Christo gehoozamen / den Vader gehoozamen / die in sijn soone wil gehoozamen wesen / &c.

Maer salmen seggen / soodanich geloobe kan niet wesen / sonder God te kennen. Ich beken het geern / ich sluyt oock de kennisse niet upt / maer in : namelijk sulcke kennisse / die daer genoeftsam is ter salicheyt. Van welcke kennisse ter salicheyt / die gene / die die kennisse heeft / best kan weten / of sijne kennisse / soo een genoeftsame kennisse is / of niet : want pmannt sich doofoeckende / en sijn conscientie wel examinerende / kan dat wel wtbinden ; immers beter als andere / die hem soo wel niet en kennen / als hy sich selven kent.

Maer segtmen de conscientie kan dwaalen.

Dit onken ich / en gelijk seker Professor my heeft geleert / soo is dat een contradictie. Daer is wel een dwalende opinie : maer hoe ist mogelijk / dat een conscientia, een met weten dat het gemoet heeft met den Heere sijnen God / dat de mensch vastelijck met God weet / dat hy daer in dwaalen sal ?

In 't Nederduytsch noemtmen de conscientie het gewissen, om datmen van 't gene sp dicteert / gewis en seker is. Wel / ist een sake / die soo gewis / vast / en seker is / hoe kan die dan dwaalen ?

Men sal weder seggen / als men sulcke gronden wil leggen / soo salmen wel dienen rijp en groen booz geloobige aen te sien / en tot des Heeren tafel toe te laten / die haer booz geloobige by ons willen uptgeven.

Ich antw. sulcx volgt upt die gronden niet : maer wel / datmen / ten sp men op de luyden haer leven weet te excripteren / dat sp haer niet behooslijck als Christenen betaemt / en dragen / by seer veel op haer versoeck behoort te letten / en haer by lichte (sonder haer te binden aen eenich Apocriph schrift / aen eenige confessie of belijdenisse van seplbare menschen geconcipteert en t'farnegseft) kan en behoort toe te laten ; nademaal de liefde / die alle dingen hoopt en geloof / sulcx medebezengt / datmen altijd het beste hope en vertrouwe van sijnen naesten / die Gods woort erkent doo den eenigen volkomen regel des Geloofs ende der zeden / en alle de voir wil doen / om sijn leven daer na aen te stellen :

Datmen sijnen naesten / die een goet getuygenisse heeft / om dat hy juist alle

alle concepten en speculatiën van andere niet kan toestaen / soo niet behoort in den mont te sien / maer op sijn eygen beproebinge toe telaten ; en sich ('t zy om disputabele dingen : of om dingen / die upt vele verre gesochte consequentien worden getrokken / en hy niet kan sien dat gefundeert zijn) geen meester van hem behoort te maken :

Die gene die sich alsoo meester maecht van een ander / heeft immers niet meer eenen onseplbaren geest / als die bermeeftert woort.

Men bedient den doop wel aen kinderen (of wel / of qualijck / sal dat nu niet bedispueren) die nergens kennisse van hebben / die men oock somtijts niet weet / op wat wijze sp in de werelt sijn gekomen : welckers ouders en hoouders / niet veel meer verstant hebben gehad van God / en godlijcke saken / als de hoepen ; en daerenboven als godloose menschen hebben geleest / en alsoo sijn gestorven : alleen / om datmen na den aert der liefde hoopt / dat sp Christenen sijn geteest / en daerom hare kinderen in 't Verbond sijn / daer menichmael weynich apparentie en bescheet is : en om dat de vrienden of geburen (dickwils upt een supersticie, en quaet geloobe / den doop met de papisten toeschijbende een nootsakelijckheyt des middels) meynende / het kind moet soo gekerstent worden / of het soude verdoemt sijn / 't selve opnemen / en mede na de Kercke loopen. Hoe menichte heb icker wel sien doopen / diemen niet wist waer van daen sp quamen / daer noch Vader / noch getuyge / noch pmannt by was : en die daer geen swaricheyt in maken / sullen die sulck een swaricheyt maken / om pmannt op sijn eygen beproebing / die booz sijn eygen rekening is / soo hy die qualijck maecht ter tafel des Heeren toe te laten / een die geern met haer soude Christelijcke gemeenschap houden / om dat hy / alhoewel hy wel weet / dat sp in vele dingen dwaalen / nochtans upt liefde vertrouwt / dat sp sijne geestelijcke medebroeders sijn : is het een niet soo wel een heyligh Verbonds-teycken / dat niet mach misbruucht worden / als het ander : die nu van het eene soo licht schepden / hoe kommen die met fundament het ander soo vast houden ?

Maer dese dingen souden ons van ons propoost afleiden / nu willen wy alleen blijven by ons boozgaende / en 't is ons hier nu te doen om aen te wijzen de groote mislach van vele / die sich soo bergapen / aen die speculative kennisse, dat sp meynen / niemant kan een recht godsaligh Christen wesen / of hy moet juist sulcx / of sulcx gelooben / als sp haer selven doo vele verre gesochte / en onvaste gevolgen somtijts hebben geïmagineert waerachtich / en nootsakelijck te zijn : en gaen pmannt sijn geloobe afmeten / na een speculative kennisse, die sp na hare phantasie in hem bereyschen : daer sp beter pmannt / booznamelijck die sp alreede booz een Christen hebben gekent / booz haer medebroeder hebben aengenomen / en die oock de kuddes Christi trouwelijck na de kennisse die hem de Heere gegeven hadde / heeft helpen weyden / gelijk sulcx by ample beschepden daer af blijkt / sijn geloobe souden afmeten / na sijn pzactijck van Godsalicheyt / na de vrychten / upt welke de boom woort gekent.

Steden / want daer kan in soodanige / diemen niet als een heyden moet aensien

„Laet ons geen slaven van menschen worden seggen sp / maer laet ons
„oock niet heerschen ober eens anders geloobe. Laet onse moderatie / ma-
„tichheyt / en vriendelijckheyt / een pder bekent worden / en laet ons niet alle
„sedichheyt / en vriendelijckheyt malkanderen in de liefde verdragen: vooz
„seker en gewis houdende / dat niemant licht veroorzaekt / of uyt 't getal der
„Christenen uytgeschabt behoort te worden / die 't geloobe in Christus vast
„houd / en van herten arbeit / om na sijne geboden / onder de hope der
„goederen / die hy belooft heeft / te gehoosamen: al ist schoon / dat hy
„daerentusschen / in vele dingen / de religie eeniger maten aengaende / doolt.
„En in 't besluit.

„Alle sozge en neerstichheyt strecken wy daer henen / dat wy die dingen /
„die noodich / ofte heel noodich zijn / tot bestendige Godsalichheyt / en een-
„wige salichheyt / onbeweeglich vast houden: ende die gene / die in andere
„dingen niet ons niet eensgeboelens en zijn / wiese van wesen mogen /
„geerne verdragen / en niet alle kercken J. Christi / hoewel dolende na onse
„meeninge / van herten vrede en eenicheyt houden / en onderhouden mogen.

Dit nu zijnde der Remonstranten maxime, die soo Christelijck is / ober-
mits sp in de liefde gefundeert is / welke de onseplbare Christenlibbeyt is /
waer aen wy moeten bekennen / dat wy Christi discipulen zijn / Joan. 13. 35.
Soo ist / dat ick deselve maxime wil houden. En alhoewel ick om de quade
bejegeningen van sommige / reden heb om klagen / wil 't selve nochtans geern
vergeven; wil oock de Broeders trachten te beminnen / als een recht Christen
betaemt: 't welck ick recommandere / dat de Broeders van harent wege van
gelijke doen / en dienbolgende vooz de onnossele gemeynte / die niet weet waer
het vast is / sulck een beslach niet en maken / als wel sommige nu eenen rup-
men tijd onboozsichtichlijck hebben gemaect; en somtijts laten verclupden /
dat sp noch genegen zijn meerder te maken; op datter tot stichtinge van
Gods kerck geen vorderen verclupdinge onder ons home.

De Medecijn-Meesters vorderen somtijts meer dooz ruste en stil we-
sen / dan met ymand dooz corrosiven / purgatten / of andere medicine hard
aen te tasten. Optimum remedium aliquando est nullum remedium. Geen
Medicine / is somtijts de beste Medicine. Sommige van de Broeders
roepen niet als van hacken / kerben / afsnijden / excommuniceren / of den
dubbel overgeven tot verderf des vleeschs / op dat de siele mochte behou-
den worden: maer gedencken wepnich / dat haer die geen Apostelen /
maer alleen ordinaire predikers en seplbare menschen zijn / sulc niet toestaet
te doen: dat sp niet een ander te excommuniceren / misschien haer selven sul-
ken excommuniceren / nademaal een bloeck van seplbare menschen / gemeen-
lijck inbaert / daer sp uytkomt. Sp gedencken oock wepnich / dat de dubbel
niet haer doen lachen soude: want hy soo bot / noch soo sot niet is / dat hy
(te meer / also hy onder haer commande en niet staet) op haer seggen en ver-
bloecken / ymands lichaem soude gaen verberben / op dat de siele mochte
behouden worden / daer hy niet anders als de siele en soecht. Zijn rijcke soude
niet bestaan als hy op soo een botte wijze soude te wercke gaen. En dat weet
hy wel. Daerom gaet hy al subtylder en boozsichtiger te wercke / gelijkmen
sien

sien kan Matth. 4. want hy / soekende onsen Salichmaker te winnen / ranst
hem niet geboelich aen / noch wil sijn lichaem quaet aen doen: maer
contrarie / hy komt hem soet en vriendelijck aen / en wil hem na den li-
chame alles goeds doen / want hy wil hem geven alle de Koninkrij-
ken der aerde; en hare heerlijckheyt / indien hy nederballende / hem wil-
de aanbieden.

De Apostelen hebben wel ymand also geexcommunicert / maer dat had
sijn bysonder bescheit / sp waren extraordinaire Leeraers / en onseplbare
mannen / mannen van meerder geest / authoriteyt / en macht / mannen die
van God hadden ontfangen de gabe van mirakulen te doen / die / gelijk sp
van siekten ymand konden genesen / en van de doot optrocken / oock wel
konden ymand de doot op 't lijf jagen / gelijk gebleken is in Ananias en Sap-
phira Act. 5. En oock wel ymand een siechte aenjagen tot verderf des lichaems /
op dat de siele mochte behouden worden: ja wel ymand konden tot desen eynde
in de macht des Sathans overgeven.

Maer sulcx mogen ordinaire Leeraers / die daer toe geen gebod / geen geest /
geen authoriteyt / geen macht / van dooz usurpatie hebben (gelijk de Paus
van Komen Sixtus de 5. eenmael geusurpeert heeft tegens Henrick de 4. Ko-
ninch van Nabarre / en Henrick de Borbon Prince van Conde; twee sonen
des roozns / gelijk hy die noemt. Siet brutum fulmen Sixti papæ 5.) niet na-
apen. Papa & Christus faciunt unum consistorium. De Paus en Christus ma-
ken een consistorie / segt het Corp. juris can.

Wepnen nu eenige / dat sp om dit werck uyt te voeren oock nevens Chri-
stum / en sijne Apostelen sitten / met haer een consistorie maken / soo zijn sp
hier in soo blind als de Paus; ende men mach haer niet recht vraghen / waer-
om heeft de Sathan u herte verbult / dat gy den H. Geest liegen soudet? (dat
is) dat gy L. u also roemen soudet den H. Geest ontfangen te hebben / en
hoogmoedichlijck u uytgeven soudet / vooz mannen / die van den H. Geest tot
dit werck gedreben en aengepozt wort.

D' Apostelen oock excommunicerden niemant / of hy was geestelijck ge-
storven / en daer hadden sp sekerheyt van / en dan soo triumpheerde de kercke
niet hoogmoedichlijck ober hem / noch socht hem uyt passie 't onderdrucken /
en hy de onnossele gemeynte 't onrechte verdacht te maken / noch socht op soo
een wijze niet van hem ontslagen te zijn / denckende / alle disputen sullen daer
mede op een eynde zijn / en wy sullen dan geen moeyte meer met hem hebben /
gelijk nu uyt sulcke en andere insichten dit werck gemeenlijck geschiet:
maer de Kercke was in routwe en droefheyt / en gelijk sommige dat ver-
staen / bastebe; immers treurde ober hem / gelijk te sien is / 1. Cor. 5. 2. en
niet groote reden / want soomen droevich is en treurt / om dat ymant licha-
melijck gestorven is / hoe veel te meer ist tijd om te treuren / soo onsen Broe-
der die men lief gehad heeft / na den geest gestorven is: maer predikers die
sich dichthoils geestelijck zijn gestorven / kommen wel / alsoo sp seplbaer zijn /
lichtelijck ymant excommuniceren die geestelijck leeft. En blyuen twijfel is
dat de reden / waerom seplbare menschen in Gods woort sulcx nergens is
geboden te doen.

Wiltmen my eventwel op so een wijze mishandelen/en Christum also in sijn lidt om religie verholgen; couragie/ ick ben vooz hondert dupsent dupselen niet verbaert. Die in de schupplaetsen des Alderhoogsten is geseten/ die sal vernachten in de schaduw des Almachtigen. Hy sal my redden van den strich des bogel-vangers. Hy sal my decken niet zijne biercken/ en onder sijne vleugelen sal ick my betrouwen/ sijne waerheyt is een rondasse en beuke-laer. Psal. 91.

Al ging ick oock in een dal der schaduw des doots/ ick en soude geen quaet vresen/ God is met my/ sijnen stock/ en staf/ die vertroosten my. Ick sal dan den krachteloosen bliuem afwachten. Maer mijns bedunckens soo ware het beter/ dat de W. Broeders eens haer oog lieten gaen ober alle godloose en pzoophane menschen/ ober grouwelijcke/ hoereerders/ gierigaerts/ dzonckhaerts/ en alle die een ergerlijck leven ledden/ welckers deel/ soo sy haer niet beheeren/ sal zijn in den poel des buers/ hoedanige bele zijn (alhoewel jupst niet om te ercommuniceren/ of den dupsel ober te geben/ want haer sulcx niet betaemt/ siet Mat. 13, 24, 25, 26, tot 30. de dupsel sal sulcke menschen wel by komen ongeroepen/ die gast komt wel ongenoot en ongebeen; maer/ om te vernanen/ bestraffen/ en van Gods wege scherplich te dzeppen/ soo sy haer niet en beheeren) maer soo gaet het gemeenlijck/ Christus woort gekrupcigt/ en Barabas los-gelaten.

Maerom ick nu oock protestere vooz den eenigen Alderhoogsten God/ wiens eenicheyt (waer ober hy soo jeloers is/ en welck ick sie dat soo jammerlijck van de Broeders/ die daer dyp stellen/ een ander/ een ander/ en een ander/ vooz characteristishe eysenschappen pder verscheyden van den anderen/ waer van pder een is eeuwige/ onepndige Alderhoogste God/ wert vertreden) ick na mijn upterste vermogen sal voozstaen/ soo lang my mijn God het leven geeft.

En appellere tot den Richterstoel van desen eenigen Alderhoogsten/ en dien onpartydigen/ en onseplbaren Richter/ die in de heerlichheyt deses Alderhoogsten daer op sal geseten zijn/ sijnen sone/ mijnen Heere. Voort die wil ick mijn sake/ als tot soodanich een Richter int geestelijcke brengen: maer geensins hier vooz predikanten seplbare menschen. Dit mijn protest/ en appel/ hope ick dat in den hemel sal aengeteekent worden/ soo sy ober dit haer voornemen nopt leetwesen hebben. En dit alles na het recht ende de bysheyt van een gegrabeerde en misshandelde Christen.

Om kort te zijn/wil ik nu allengskens afzeken/want upt 't gene gesegt is/ hope ick/ dat een pder nu sal verstaen/ wat my bewogen heeft dit tot verantwoording te schrijven; te weten/ op dat ick mocht bekent maken;

1. De occasie van de scheuring/ by wat gelegentheyt die is by gekomen. De occasie is geweest/ een belijdenisse/ dat ick op Gods woort niet sach gesundeert te zijn/ dat de H. Geest een persoon/ en een Godlijcke persoon/ of God was van alle ewichheyt: maer een gave, godlijcke aenblafinge, kracht, en uytwerckinge Godes, die van God uytgaet. 't Welck soo my dunckt/ wel had kommen vooz de vingerengesiens worden/ sonder sulck een beslach/ en soo een

een sta breeet om te maken. Paulus dien onseplbaren Apostel placht te seggen/ Als tot verstandige spreek ick, oordeelt gy het gene dat ick segge, 1. Cor. 10. 15. ende/ sullen wy de woorden van seplbare predikanten niet mogen oordeelen?

Sullen wy by Christenen soo verre wederom dienststanerchten van menschen worden/ dat wy ons soo souden binden aen de concepten en woorden van seplbare menschen/ en niet eens daer tegen souden mogen kicken/ sonder terstont hare inquisitie of ondersoeckinge met den gevolge van dien/ onderwerpen te wesen? also niet. Geliefde segt Joannes en gelooft niet eenen ygelijken geeste, maer beproeft de geesten of sy uyt God zijn; Sentbr. cap. 4. 1. Dit is onsen schuldigen plicht/ en die willen wy getrouwelijck nakomen.

2. Op dat ick oock mochte bekent maken de oorlaeck van de scheuring/ en hoe die niet by my; maer by die gene te binden is/ die haer selven my hebben ontrocken/ en verklaert dat sy niet my in ewichheyt geen broederschap souden willen houden/ soo lang ick in sulck geboelen was/ my heroordeelsende voort een dwaelgeest, een ketter, een ongelovige, een Heyden.

3. Op dat pder een oock mochte weten/ wat sy van my te oordeelen hadde/ op dat alle quaet spreken mochte voorkomen worden; want hier upt hope sal nu een pder blijcken/ dat ick niet en ben/

Eerst, een Sociniaen, 't is waer/ beel gronden van Socinus staen my seer wel aen/ en bysonder 't gene hy geboelt van den eenigen Alderhoogsten God: als hy van den articul van de Dryeenicheyt tegenspreekt/ en segt/ dat die niet gesundeert is op Gods woort/ maer daer tegen strijdich/ soo oordeele ick dat hy groot gelijck heeft. Ick lese Joan. 17. 3. Dit is het eeuwige leven, dat sy u kennen den eenigen waerachtigen God, en Jesum Christum die gy gesonden hebt. en Deut. 6. 4. hoort Israël de Jehova onse God, is een eenich Jehova. en dat geloof ick/ niet Dryeenige of gedryperfoneerde Jehova. Dit zijn menschen bonden/ daer in de heele schrifture niet van te lesen is: en wy behoorden niet wijser te willen wesen/ als ons de Heere God in sijn woort wil wijs maken; ja behoorden niet alle eerbiedicheyt soo van den Alderhoogsten Godt tespreken/ als hy van sich selbens spreekt/ want hy sijn eygen selven best kent. Wat meinten wy menschen/ dat God die ons de H. Schrifture heeft laten beschrijven/ geen significante woorden genoeg heeft kommen binden/ om ons te leeren/ wat wy van hem gelooben moeten? moeten wy dien alwijssen God noch leeren spreken? als wy dan lesen/ God is een; sullen wy dan seggen God is dry? en als wy lesen dat hy is een eenich God; sullen wy dan seggen/ dat hy is een Dryeenich God? ende een tale voeren contrarie de sijne?

1. Joan. 5. 7. lesen wy wel/ uptgenomen in 't Griet Testament Anno 1524. tot Straetsborch gedrukt; en eenige seer oude Latijnsche exemplaren; als mede het Syrisch: (waerom oock Lutherus, Bullingerus, Naageorgus, en andere van d'eerste Reformateurs/ dat vers voort een gedeelte van Gods woort niet en erkennen) maer anders in d'andere exemplaren lesen wy wel/ dry zijnder die getuygen in den hemel, de Vader, het Woort, en de H. Geest, en dese dry zijn een.

soo hy/ die absoluut Almachtigh is/ dyp Personen is/ en meer als een/ soo is de absolute Almachtigheyt niet by een/ maer by dyp/ en soo is niemant van die dyp alleen geconsidereert/ hy/ die absoluut Almachtigh is: of soo yder is hy/ die absoluut Almachtigh is/ soo is daer niet hy/ de eene absolute Almachtige; maer sy/ de dyp absolute Almachtige: en by ghevolge/ dyp Alderhooghste Goden.

Nu/ de Alderhooghste Godt is hy die absoluut Almachtigh is:

Dienvolgende is d' Alderhooghste Godt maer een Persoon.

En sulcx kan ick om dese/ en meer andze bondige redenen/ die ick nu booz- by gae/ wel gelooven; en dat daer dienvolgende geen Dry-eenigheyt is/ te weten/ gelijk hyden daeghs geleert word. Want anders/ noch Socinus, noch ick/ ontkennen den Vader/ den Soone/ den H. Geest/ welke van de oude Trias genaemt wierden: maer ontkennen dat Vader/ Soone/ H. Geest/ zijn dyp onderscheyden/ onepndige personen enes wesens/ welke alle dyp/ eenwige/ onepndige/ Alderhooghste Godt zijn. Soo dat wy daer in wel eens zijn: maer wat reden is hier nu/ datmen my/ die oock menichste articulen met Calvinus houde/ meer een Sociniaen sal heeten/ als een Calvinist? alhoewel het oock niet betamelijck is/ datmen pemandt alsoo bename.

Ten tweeden, sal ick oock wel licht yder blijcken/ dat ick niet en ben een Ariaen; want Arius geloofde/ dat Christus booz vele eenwigen/ langh booz de scheppinge der Werelt/ van Godt geschapen was:

En dat Godt eenmael booz hem in den beginne des tijts/ de werelt geschapen hadde. Dit geboelde hy yst misverstant van Colos. 1. 16, 17. alwaer den Apostel seyt/ booz hem zijn alle dingen geschapen/ die in de Hemelen/ en die op de Aerde zijn; die sienlijck/ en die onsenlijck zijn/ &c. En van Eph. 3. 9. alwaer geseght wort/ dat Godt alles geschapen heeft booz Christum Jesum. Welcke plaetsen hy verstonde van de eerste scheppingh, van de materieele, en eerste werelt; en niet van de tweede of herscheppinge, daer Paulus af seght/ so pmandt in Christo Jesu is/ die is een nieuwschepsel/ het oude is booz by gegaen/ siet het is al nieuwt geworden. 2 Cor. 5. en dese Christus geloofde hy/ dat in de volheyt des tijds was mensche geworden.

En groot gedeelte der Arianen betoerde oock/ dat Christus niet moeste aengebeden worden.

Die nu maer gemeene kennisse heeft/ van 't geboelen van Socinus, welck ick booz het waerachtige houde/ kan wel boelen/ hoe veel ick van Arius, en d' Arianen (diemen soo noemt) verschille.

Ten derden, blijct mede/ dat ick geen Atheist en Monster ben/ diemen behoort te bannen. Ben daer oock niet eens booz bezeest; want wy beken nu booz Gods ghenade tijden van verhoelinghe/ in welke wy sulcke Christelijke Overheden ontfangen hebben/ die daer wijfer zijn/ als sulcke heet- hoofde menschen/ die soo terstondt met Jacobus en Joannes/ waer van wy lesen Luc. 9. 54, 55. gereet staen/ om buer af te bidden van den Hemel/ op dat haremaesten mochte versonden worden. Menschen/ die niet en weten van dat Geest dat sy zijn. d' Overheden in 't generael zijn den goede ten goede/ maer

tot straffe den genen die quaet doen/ Rom. 13. en in 't speciaal onse Christelijke Overheden/ zijn als rechte schapen Christi/ niet gewoon hare ondsaten te verbijten/ en te bereeten. Over hondert jaren/ doe de Geest des Anti-Christis noch heerschte in dese landen/ soud' men daer meer nootd van gehad hebben. Lijden is 't allen tijden wel geweest 't Woort van de strijdende Kerk- he hier op aerden; maer doe booznamelijck/ wanneer vele van onse booz-ouders/ een schouwspel waren geworden/ de Werelt/ den Engelen/ ende den Menschen; eventwel hebben sy doe noch wel getriumphieert ober hare ver- volgers/ en hopen wy oock/ alst eens soo bezr' quame/ booz den selven Geest te triumpheren/ ober alle/ die ons verholgingen souden soecken aen te doen: want den eenigen Alderhooghsten in onsen El Schaddai, sijne genade is ons genoegh. De Bzaembosch brande wel is het buer/ maer de Bzaembosch wiert niet verteert/ Exod. 3. soo gaet het met de Kerk hier op Aerden.

Quam na lijden, geen verblijden,
Lijden waer een swaer verdriet:
Maer na lijden komt verblijden,
Daerom achtmen lijden niet.

Christus is niet altijd onder de Moordenaers blijven hangen: maer de gekrupte waerheyt is eenmael na sijn lijden en doot/ seer heerlijck be- re- sen: soo salt oock gaen/ met alle/ die op hem sullen gehoopt hebben.

Ten vierden, hope oock dat een verstandigh mensch licht sal blijcken/ dat ick geen Arminiaen en ben/ 't is waer de vijf Articulen houd' ick met Armi- nius; maer noch meer als vijf/ ja misschien wel vijf mael vijf met Calvinus: wat reden wederom/ dat ick een Arminiaen moet heeten?

Men sal seggen/ ghy houdt het in allen deelen niet met Calvinus, maer met Arminius.

Ich Antw. dat ick het in allen deelen niet met Arminius houde/ dat is noch niet bewesen: maer neemt het ware soo/ soo is dat noch geen genoeghsame reden/ om my na sijnen naem te benamen. Ich soude die gene/ die sich by opnemmentheyt willen Gereformeerde heeten/ dat ongelijck niet willen aen- doen/ dat ick haer Calvinisten heete/ alhoewel sy het in alle deelen niet met Calvinus houden. Calvinus, Socinus, Arius, noch Arminius zijn booz ons ghe- krupticht; wy en zijn oock in Calvini, Socini, Arii, noch Armini name niet gedoopt/ maer in den name Christi; en daerom behoortmen malkander- ren Christenen te heeten. Dit is de naem/ die onse boozsaten alder eerst tot Antiochien gekregen hebben/ Actor. 11. en 't is oock alsoo recht en billich/ dat de Ledematen na haer hooft genaemt werden. Nu/ noch Calvinus, noch Arminius, noch pmandt anders zijn ons hooft. 't Zijn wel gheleerde luyden geweest/ en groote Reusen/ ten opsichte van ons/ want wy zijn maer klepne manneken; maer eventwel/ wy sitten op de schouder van die groote Reusen/ en wy sien somtijts noch al verder/ als die groote Reusen hebben gedaen. Wy en sweeren in haer woorden niet/ Calvinus is ons een brient/ Socinus is ons een brient/ Arminius, en andze mede: maer aldermeest de

deelen van and're / en lieber malkanders lasten en swachheden / behoort te helpen dragen ; en alsoo t'samen af te wachten / de uure van meerder gratie / in welke de Alderhoogste Godt / de Vader der lichten / indien ymand het anders geboelt / oock dat sal openbaren .

Hem nu die machtigh is ons te bevestigen , na het Evangelium , &c.
Den selven alleen-wijsen God , zy door Jesum Christum , de heerlickheyt in der eeuwigheyt. Amen.

E Y N D E.

Druckfouten om te verbeteren.

Pag. 8. Regel 20.			
8.	28.	} staet	nergens niet absolutelyck /
18.	1.		middeeloofsaech en een schepp.
22.	6.		en genegen by
22.	29.		ich die haer altyt
22.	32.		Atheïsterpe
25.	31.		die in schandelycken
29.	15.		of van een dygheyt /
30.	2.		en beschreyt is :
32.	28.		noch leeft
32.	41.		vertoefderinge onder ons
35.	33.	} leeft	en niet staet
40.	19.		en veer Martelaren
			sal ick oock wel
			nergens absolutelyck /
			middeeloofsaech in een schepp.
			en genegen was by
			die haer altyt
			Atheïsterpe
			die in sooschandelycke
			of van de Een dygheyt /
			en beschreyt van is :
			noch leeft
			vertoefderinge home onder ons
			niet en staet
			en veer Martelaren
			sal oock wel

Voorreden aen de W. Broederen , de Predikanten tot Middelburch.

Eerde Vaders , en Broeders in Christo.

Beter is een goede naem , dan goede olie , segt Salomon Eccl. 7. 1. Dit by my selven overleggende , hebick niet konnen nalaten , yet wat in 't kort te schrijven tot defensie van mijn eygen selfs naem. Zijnde soo my dunckt , sulcx niet alleen geoorlooft ; maer oock nootzakelyck , voornamelyck wanneer aen de eere van een man , oock gelegen is de eere Gods. Vele vrome en geleerde mannen van alle eeuwen , hebben dit gedaen , en sich selven tegens hare lasteraers fraey verdedicht : en met eenen oock hare goede saecke , die sy hadden , voorgestaen. Haer exempel wil ick hier in volgen ; en hope het U E. niet sal onaengenaem wesen : aengesien ick sulx niet doe , sonder daer toe gewichtige redenen te hebben , want ick nu in mijne Vaderlijcke stadt woonende , en met de Gemeynthe , die onder U L. opsigt is , mijne medeburgers verkeerende , ondervinde dat ick seer leelijck worde te kort gesproken. Ick ben noyt seer genegen geweest tot schrijven : evenwel ben nu genootsaecht geworden , door dit kleyn Tractaet , mijn selven te verantwoorden , tegens de lasteringen van vele , waer mede ick dagelijcx beswaert , en gelastert worde. Den eenen my uytmakende voor een Sociniaen : Den anderen voor een Ariaen : Den derden voor een Atheïst en Monster datmen behoort te bannen : Den vierden voor een Arminiaen : elck na dat hy gesint , en my toegedaen is.

Ten eynde dan , op dat een yder moge ophouden van soo qualijck te spreken : en kennisse hebbe , van den staat des geschils , dat daer over vier jaren geresen is , tusschen my , en U E. weerde , die by verscheyden occasien 't selve de Gemeynthe hebt bekend gemaect , waer uyt al dit lasteren en quaetspreken komt : soo ist dat ick ben bewogen geworden ,

niet / welck ich niet Gods hulpe tot inden doot hope onwaanckelbaerlijck booz te staen: maer beklaeg my alleen ober de manier ober de manier van bekenntmaking / en segge / dat die seer onwettich en ongeoorlooft is geweest.

D. vande Velde nu de aenklachte aen het Consistorium hebbende gedaen / ben ich terstont besonden / en aengesproken / door een Predikant / vergefelt: schap met een Ouderling. De Predikant was D. Isaacus Snyers. Den Ouderling St. Pieter Jansen Lamey. 't Welck ich ook niet kan verstaen / hoe sulck booz d'eerste repse geoorlooft is / nademael onsen Heer en Meester segt / in dien hy u niet en hoort, soo neemt noch een ofte twee met u. Nu / hier af / van niet te hooren, konde ich niet beschuldicht werden / want ich was noyt aengesproken.

Dese twee luden nu tot mijnen huyse gekomen zijnde; sepden / dat daer was klachte gekomen / aen haer Consistorium ober mijn persoon; en dat daer aengedient was / dat ich onthende / dat de H. Geest een persoon / en God van reukwicheyt was. En bzaegden wat van die sake was?

Ich beleed het geern. En sulc beleeden / en daer ober een tijt lang gesproken hebbende / inquitteerde D. Snyers noch al bozder / selfs na saken / daer ober ich niet beschuldicht was / en bzaegde / wat ich gevoelde van den Sone Gods / of die God was?

Ich antwoorde / ich geloobe gewislijck / dat de Sone Gods / God is. (dat is) een persoon is / die Godlijcke Macht / en Majesteit / van sijnen Vader heeft ontfangen; volgens sijn eygen seggen / My is gegeven alle Macht in Hemel en op aerde, Matth. 28. 18. en septe / om God / ja ware God te wesen / is sulc genog / overmits daer in bestaet de rechte forma van Godheyt: het woort God, is niet een woort van wesen of natuer / gelijk van sommige qualijck gesustineert wort; maer van digniteit / authoriteit / macht / heerschappie / en goedheyt; en dierhalven geen eygen, maer een gemeynen naem / die doch den Sone toegeschreben wort / Joan. 1. 1.

Ja d'Engelen / Psal. 8. 6.

En d'Oberheden / Exod. 22. 28.

Alhoewel by uptnemenheyt / de God der goden / die groote / die machtige / en die vreeslijcke God / die op d'alderholmaechste wijse van alle eeuwichheyt van sich selven / die Alderhoogste God is / ons alderhoogste goed; welck is de God onses Heeren Jesu Christi / die Vader der heerlijckheyt.

Hy septe / alle and're goden / die niet en zijn den Alderhoogsten God / zijn maer genaemde / en geen ware goden.

Ich antwoorde / om dat sy van den Alderhoogsten alsoo genaemt zijn / soo zijn sy oock waerlijck sulc. Hy heeft haer soo genaemt / om dat de beteekenis van die naem / de sake selfs namelijck / haer toekomt.

Ten and'ren / blycht noch bozder / dat sy ware goden zijn; om dat de God onses Heeren Christi / een God van dese goden is. Psal. 50. 1.

Ja ten respecte van haer / de Alderhoogste is. Nu de God onses Heeren Christi / is geen God; noch geen Alderhoogste / van een deel valsche / verdichte /

sal van den Vader, Joan. 15. tegengestaen / alijt wederstaet gy den H. Geest, Act. 7. 51.

Nu / d' Alderhoogste God kan van een ander niet gegeven worden; maer is die gene / die als een absoluut Souberain selfs alle dingen geeft / na sijn welbehagen: hy kan oock niet gesonden worden / want hy oeral tegenwoordich zijnde / verplaetst niet van d'een plaats na d'ander; staet oock onder niemands bevel / om van hem gesonden te worden: kan oock niet tegengestaen worden / om dat hy Almachtich is / Apoc. 1.

Sepde oock; nergens leestmen dat de H. Geest van eeuwichheit is geweest / maer wel / datter een tijt is geweest / in welke de H. Geest niet en was. De H. Geest en was noch niet, overmits Jesus noch niet verheerlijckt was, staet 'er Joan. 7. 39.

Dierhalven soo en kan de H. Geest soo geen eeuwige Godlijke persoon wesen: maer is aen te merken / als een gave, Godlijke aenblasing, kracht, en uytwerckinge Gods, die van God afkomt of uytgaet. Welcke een H. Geest wert genaemt / ofte / om dat sy die gene / die sy wert gegeven / ten sy die tegengestaen en uytgebluscht werde / de Godlijke nature deelachtich en geestelijc maecht: Ofte oock wel Hemelsche en geestelijke dingen doet propheeten / &c.

Dit gesegt zijnde / passeerden daer ober alleen eenige wepnige woorden. 't Gebiel dat dese persoon wepnige dagen daer na is gekomen hy Dom. vande Velde, en heeft hem verhaelt / 't gene ick dies aengaende / hadde gesegt.

D. vande Velde, in plaetse dat hy my daer ober tusschen vier oogen soude aenspreken / volgens den 5. en 6. artic. des 14. cap. Harm. Synod. Belgic. en volgens de lesse Christi Matth. 18. 15, 16. indien u Broeder tegen u fondicht, gaet henen, en bestraft hem tusschen u, en hem alleen: indien hy u hoort, soo hebt gy u Broeder gewonnen; maer indien hy u niet en hoort, soo neemt noch een ofte twee met u: op dat in den mont van twee ofte dry getuygen, alle woort bestae: heeft sulcx niet gedaen / maer is sonder my te spreken / terstont geloopen tot het Consistorium, en heeft my aldaer onberhoort beklaegt. Een werck dat vele moepte heeft gebaert.

Alexander de Groote was een Heyden / ende en hadde de lesse Christi niet / is ebenwel voorzichtigter geweest / want hoorende een aanklager / slopte sijne eene oore; gebraegt zijnde / waerom hy sulx dede: gaf tot antwoorde; dese mijne eene oore bewaer ick voer den verweerder / op dat ick oock mach hooren / wat hy tot sijne verantwoordinge segt.

Als Ludovicus de twaelfde, Koninck van Brancrich / eenmael seer opgehitst wierde tegen de Waldensen / en aangemaent / dat hyse maer vervolgen soude / sonder hooren; antwoorde hy / alware het dat ick een oorloge tegen den Turck of Dupbel aennemem moeste / soo wilde ick hem eerst hooren / anders ware het (sepde hy) mijne macht misbruycken. Dit waren voorzichtige Koningen; nu dit is van D. vande Velde niet geobserveert. 't Welck ick daerom niet verhael / om dat ick my daer so veel aengelegen late; en my beklage dat ick sulcx heb beleiden / en dat sulcx door hem is bekent geworden / in 't minste niet: want ick en schame my des Evangeliums Christi / en sijner H. waerheyt niet /

sijn persoon als een voorbeeld, oock van sijn tegenbeeld, den Heere Christo onsen Salichmaker / dien specialen, eygenen, en eenichgeboren sone sijns Vaders konnen seggen / in welke de Vader sijn welbehagen heeft / die van sijnen Vader is gesalft / met olie der beugden hoven sijne medegenoeten / die God sijnen geest heeft medegegeeft niet met mate / gelijk sijne andere geestelijke medebroeders / maer sonder mate / die sulcke gemeynschap met God heeft / dat in hem alle de volhept der Godheyt woont lichamelijc; ja door medegegeelde Godlijke macht / Majesteit / en heerlijkheyt / een persoon is / die hoven alle Goden in hemel / en op aerde / uytgesondert alleen den eenigen Alderhoogsten sijnen Vader / God is te prijfen inder eeuwichheit / Amen. Rom. 9. 5.

En hoe heel te meer konnen wy oock nu van Christo belijden / dat hy is Gods sone / heden in de volhept des tijts van God gegeneert / nu hem God soo wonderlijc / en mirakuleuselijc / door de almachtige kracht en overkominge van sijnen H. Geest / soo heptich / uyt een repne Maegt heeft laten geboren worden; nu hy hem oock na dat hy gestorven was / soo immediateelijc / en mirakuleuselijc uyt de aerde / als uyt een baer moeder heeft doortgebracht; en door sijne almachtige kracht soo hoogelijc heeft verhoogt aen sijne rechterhand in de hemelen / sonder dat wy ons selven inbeelden / soo een eeuwige generatie / uyt Jehova sijn Vader / daer wy nu sien / dat sulcx geschiet is / 't gene David als een Propheet van te voren voorslegt heeft / dat geschieden soude!

Men sal wel licht seggen / David noemt Christus hier niet Gods sone / om dat hy soude geboren worden; maer alreede geboren was: want hy spreekt hier in den tegenwoordigen tijt / van een sake / die in sijnen tijt alreede geschiet is.

Ich antw. als men wil sien op den letterlijcken sin, 't is waer / 't was in David al geschiet / dat hy Gods sone was / doe al van God geboren: maer als men wil sien op den verborgen sin, soo als die woorden op Christum passen / soo was dit noch toekomende / en moeste in de volhept des tijts eerst verbult worden; dierhalven onken ick sulcx: De reden die gegeven wort / en is niet goet / want David spreekt hier als een Propheet van Christo / en 't is gebuyckelijc by de Propheeten / van toekomende saken / dickwils in den tegenwoordigen tijt te propheeten / om de sekerheyt en gewisheyt van hare prophetie te kennen te geben. By Exempel / Een kint is ons geboren, een sone is ons gegeven, sijnen name is wonderlijc, raet, stercke God, (of stercke Heil / gelijk vertaelt kan worden) Vader der eeuwichheit, Vrededorst, Esai. 9. 5. 't welck in den letterlijcken sin wel van Ezechia kan verstaen worden / die genaemt wort wonderlijc, om sijne wonderlijche overgrote gaben en beugden die hy gehad heeft / die opgetelt worden / als Raet, stercke God of stercke Heil / die / (gelijk alle Overheden die goden of heiden zijn) sijne ondersaten door raet / wijsheyt / kloeck belept / en macht / soude te hulpe komen; Vader der eeuwichheit, authent van als 't ware een nieuwe en gulde eeuw / en ten sekeren aensien eeuwich / om dat sy een langen tijt duren soude / eben gelijk de besnijdenisse wert genaemt een eeuwich Verbond; Vrededorst, die sijn volck / als hy haer van hare ypenden soude gered hebben /

Vader gegeneert is God uyt God/ daerom is hy de Jehova. Eben gelijck wy menschen daerom menschen zijn/ om dat wy van onse ouders die menschen zijn/ gegeneert zijn.

Ich antw. is Christus daerom Jehova, soo is hy niet Jehova door sich selven/ maer door een ander/ dat een contradictie is.

Ten anderen/ hy en is oock niet de selve Jehova die sijn Vader is/ maer een ander: want wy menschen/ als wy uyt menschen gegeneert worden/ wy zijn de selve menschen niet/ uyt welke wy gegeneert worden/ maer andere menschen: hebben met haer wel eene menschelijke nature/ doch/ om dat wy andere personen zijn/ soo zijn wy oock andere menschen: en Christus een ander persoon zijnde/ als Jehova die hem gegeneert heeft/ soude dan oock een ander Jehova moeten wesen/ dat ongerijmt is.

Ten derden/ die eeuwige generatie/ waer door Jehova van eeuwigheyt uyt sijn Wesen sijn kind Jesum heeft gegeneert/ is op de Schrift niet gesundeert/ en kan nergens uyt bewesen worden. Datmen sich wil behelpen met Psal. 2. 7. Gy zijt mijn Sone, heden heb ick u gegeneert: dat heeft geen fundament. Reden/ 1. om dat dese plaetse niet en spreekt van soo een eeuwige generatie des Soons/ uyt het Wesen des Vaders: maer van een generatie/ die inder tijt is geschiet. Heden is niet te seggen van alle eeuwigheyt/ maer beteeckent sekeren tijt/ gelijkmen sien kan Psal. 95. 7. Heden soo gy sijne stemme hoort, en verhardt u herte niet. En Luc. 23. 43. Ick seg u, heden sult gy met my in 't Paradijs zijn: of gelijck andere lesen/ ick seg u heden, gy sult met my in 't Paradijs zijn.

Ten 2. dese woorden spreekt David in den eersten sin van sijn eegen selven/ welchen David wy weten/ dat niet van eeuwigheyt is geweest; noch uyt Gods Wesen is gegeneert: en in den tweeden of mystike sin alleen van Christo.

Ten 3. den Apostel Paulus/ duyt dit seggen Davids op de opstandinge Christi/ Act. 13. 32, 33.

En den Auctor van den brief tot den Hebreë, brenghet dese plaetse hy/ om te bewijzen de verheerlijkinge Christi/ die hy van sijn Vader by erfennisse hadde ontfangen/ om dat hy hem tot een erfgenaem heeft gestelt van alles/ door welke hy oock de eeuwen (de toekomende eeuwen/ namelijk) gemaect heeft. Iet Cap. 1. 1, 2, 3, 4, 5.

Dese woorden dan/ Heden heb ick u gegeneert, bewijzen soo geen eeuwige generatie uyt Gods Wesen. Wy bevinden oock uyt Gods Woort/ dat de Heer onse God/ al op een andere wijze genereert/ als uyt sijn Wesen; want alle geloovige heeft hy macht gegeven/ kinderen Gods te worden: welke niet uyt den bloede, noch uyt den wille des vleesch, noch uyt den wille des mans, maer uyt God geboren zijn, Ioan. 1. 13.

Dese zijn het/ die hy soo sijne Godlijke nature deelachtich maect: en van soodanige geloovige/ was David een van de principaelste/ soo dat hy (andere redenen die van sijne Koninklijke weerdicheyt konnen genomen worden/ door hy gaende) wel ten rechten heeft konnen seggen/ de Heere heeft tot my gesegt, gy zijt mijn sone, heden heb ick u gegeneert. En David die sulcx van sich selven heeft konnen seggen/ hoe veel te meer heeft die sulcx in

sin.

eenen Richter heeft gegeven/ die ten jongsten dage/ als hy sal komen in de heerlijkheyt sijns Vaders/ ons sal opwecken en oordeelen. Dit 's 't fundament van mijne aanbiddinge.

't Fundament van invocatio of aenroepinghe is mede niet eene eenwesicheyt met den Vader/ en de een en de selve Godlijke nature/ waer door Christus wort gesegt de selve God te zijn/ die de Vader is: maer ten oplicht van d' Alderhoogste God, de wille en liefde des Alderhoogsten Gods des Vaders tot sijnen sone. Welcke hem alle het oordeel heeft gegeven, op dat sy alle den sone eeren; gelijck sy den Vader eeren. Ioan. 5. en dat/ om dat hy hem selven soo heeft vernedert, want daerom heeft hem God soo uytmaten verhoogt, en heeft hem eenen naem gegeven boven alle naem; op dat in den name Jesu sich soude buigen alle knye, der gener die in den Hemel, en die op der aerde, en die onder de aerde zijn: ende alle tonge soude belijden, dat Jesus Christus de Heere sy, tot heerlijkheyt Gods des Vaders. Philip. 2. om dat hy van is de tweede of middelloofake van onse saligheyt/ en daerom van de Vader soo seer bemint.

Ten oplichte van Christus, is 't fundament van mijne aenroepinghe/ sijne Godlijke macht, waer mede hy ons kan te hulpe komen/ en alles geven/ wat tot onse salicheyt noodigh is/ welke macht hy van sijnen Vader heeft ontfangen/ my is gegeven alle macht in hemel en op aerde, heeft hy gesegt/ sels noch op aerden zijnde/ Matth. 28. veel meer heeft hy nu soodanich een macht/ nu hy geseten is ter rechterhandt Gods sijns Vaders; welck sitten ter rechterhandt/ beteeckent naest de Alderhoogste God verheben te zijn/ en van d' Alderhoogste God/ tot sijnen eeren ontfangen te hebben/ de hoogste autoriteyt/ macht/ en heerlijkheyt/ die niant vermacht te ontfangen; en volgens die autoriteyt/ heerlijkheyt/ en macht/ in plaetse van den Alderhoogsten/ als sijnen lieven sone/ sijnen substituyt/ van hem oock tot een Koninck gemaect/ absoluut te regeren. En dese macht is ten oplichte van Christus/ 't fundament van mijne aenroepinghe.

Daerom oock (nademael 't fundament van aanbiddinge is Christi Majesteit: en 't fundament van aenroepinghe sijne macht/ welke beyde hy van sijnen Vader heeft ontfangen) onse aanbiddinge; en aenroepinghe in Christo die de middelloofaek alleen is van onse salicheyt/ als op de opperste oorfaeck niet en termineert: maer reduceert en termineert alsoo op den Vader/ die de eerste en opperste oorfaeck is van onse salicheyt.

Got exempel op het gebedt van Stephanus: Heere Jesu ontfangt mijnen geest, Act. 7. Stephanus soo biddende/ erkent Christum door de middelloofaek van sijne salicheyt: door eenen die van God sulcken macht gekregen hadde in Hemel en op aerde/ waer door hy sijne ziele wel konde ontfangen/ en volgens sijne liefde tot sijne schapen/ die hy inde werelt lief hadde/ oock wilde ontfangen en gelukkig maken/ gelijck Christus een wepnich door sijne Hemelvaert hem dat hadde geleert. En hy Christum daer door erkennende/ wat doet hy oock anders/ dan dat hy de Alderhoogste God/ de God en Vader onses Heeren Christi/ noch veel meer erkent/ door soodanich eenen/ die hem kan en wil salich en gelukkig maken/ die d' opperoorfaeck is van sijn behoud en salicheyt; die Christo/ die macht/ en wille 't sijnen.

testen.

My wierd' gebzaegt / nademael ick Christum aenbad enaenriep / hoe veel goden ick dan hadde / nademael ick geloofde / dat Christus een ander Wesen hadde als sijn Vader?

Ich antw. (alhoewel gelijk oock in 't boozgaende / juist niet alles op sulck een ordze / en niet eben veel woorden en omstandigheden / want het lang geleden / en d'omstandigheden my ten deele vergeten zijn) immers in substantie antwoorde ick met Paulo / Daer is geen ander God dan een, want alhoewel daer zijn die goden genaemt worden, 't sy inden Hemel, 't sy op der aerden (gelijk daer vele goden, en vele heeren zijn) nochtans hebben wy maer eenen God den Vader, 1 Cor. 8. 4, 5, 6. welck oock is de God en Vader onses Heeren Jesu Christi / Ephes. 1. 17. die hy opnemementheyt God is / alsoo hy van eeuwichheit op d'aldervolmaeckste wijze / God van hem selven is:

Dan hebben wy oock eenen Heere Jesum Christum / den sone van desen Alderhoogsten God / die wel is van een ander Wesen / als d'Alderhoogste God sijn Vader; nochtans soo heerlijk geschapen / dat hy is de eerstgeborene, (dat is / de heerlijkste / booztreffelijkste / en weerdichste) aller creaturen, Col. 1. 15. Gode evangelijsch, Phil. 2. 6. 't afschijnsel sijner heerlijkheyt, en 't uytgedruckte beelt sijner selftandigheyt, Hebr. 1. 3. welken wy hemmen booz soodanich een persoon / die van synen Vader alle godlijcke Macht / Majesteit / en autoriteit heeft ontfangen / soo veel hem noodich is tot den opbouw / en bescherming van sijn geestelijck Koninkrijck / en uyt sulck een insigt / mensichmael wort God genaemt / als / Esa. 9. 5. Joan. 1. 1. Rom. cap. 9. vers 5. &c. dat ick oock uyt sulck een insicht / om dat hem d'Alderhoogste God / tot sulck een Heere / en Christum gemaect heeft / hem moet erkennen als God / en alsoo eeren en dienen / berseker zijnde / dat ick met Christum te eeren / den Vader eere / want de Vader wil in den sone verheerlijckt wesen. De Vader heeft den sone lief, en toont hem alle dingen, op dat sy alle den sone eeren, gelijk sy den Vader eeren, Joan. 5. 20, 23. en dat alles tot lof en prijs Godes des Vaders. Want booz hem gelooven wy in God / die hem uyt den dooden heeft opgeweckt / en hem heerlijkheyt heeft gegeven / op dat ons geloofde en hope in Gode 3p. 1 Pet. 1. 21. En nademael onsen Gods dienst niet epndicht op den sone / maer redundeert / en termineert op den Vader: waerom Christus oock segt / die in my geloof, en geloof niet in my, maer in den genen, die my gesonden heeft, Ioan. 12. 44. seide ick / dat wy dan Christum eerende / de Vader in Christo eeren / die daer is / die eenige Alderhoogste God.

My wierd' gebzaegt / nademael ick Christum niet en kende eenswesens met de Vader / en alsoo de selve God die de Vader is; welck het fundament van mijne aanbiddinge / en aenroeping was?

Ich antw. 't fundament van adoratio of aanbiddinge, is niet eene eenwicheyt met den Vader / en de een en de selve Godlijcke natuer / waer booz Christus wort gesegt de selve God te zijn / die de Vader is: maer de Majesteit en weerdicheyt sijns persoons; welcke Majesteit en weerdicheit hy van synen Vader heeft ontfangen; welcke hem tot eenen Heere en Christum gemaect heeft / Act. 2. ja tot eenen Heer der heerlijkheyt / welck hy ons tot eenen

boven haer geëft heeft, want tot wien van de Engelen heeft hy oyt gesegt, gy zijt mijn sone, heden heb ick u gegeneert. Hebr. 1. 4, 5.

Om dese 4. Redenen geloof ick / dat hy soo is / dien eenichgeboren sone sijns Vaders / in welck de Vader sijn welbehagen heeft: maer dat hy de natuerlijke sone sijns Vaders is / uyt sijn wesen of natuer gegeneert / geloof ick niet. d' Engelen selfs die vele zijn / teelen niet booz / veel min teelt of genereert uyt sijn wesen die eenige groote God / die van eeuwichheit de eenige geweest is / en in eeuwichheit de eenige blijven sal. Daer is niet dat meer stridich is met de eenicheit des Alderhoogsten / als soodanich een generatie waer booz men segt / dat uyt sijn wesen een andere eeuwige en onepndelijke persoon / die mede d'Alderhoogste God is / is boozgeteelt of gegeneert; en daerom is oock van soo een generatie in heel Godes Booz niet te binden. En geen wonder / want de Alderhoogste God heeft sulck een nature niet / die wat algemeens is / en die twee andere / de Sone / en de H. Geest namelijk / dienen segt dat booz dese nature mede God zijn / medegeheel wort. Daer is niet in d'Alderhoogste God / of 't is d'Alderhoogste God self. Dienvolgende is in hem geen algemeene nature. Reden / want God is geen algemeene sake / maer de aldersingulierste persoon / boven al die singulier zijn.

Gelijk een algemeene menschelijke nature geen mensch en is / maer een menschelijke persoon een mensch is: soo is oock een algemeene Godlijcke nature d'Alderhoogste God niet; maer de alderhoogste Godlijcke persoon / is d'Alderhoogste God.

Ich wil wel toestaen / dat Christus ten sekeren aensiene de natuerlijke sone sijns Vaders kan gesegt worden / ten aensiene namelijk / dat hy al van 't begin sijner nature af / van sijne geboorte af / Godes sone geweest is: want hy en is niet gelijk andere menschen / na sijne geboorte eerst / by adoptie of aenneminge Godes sone geworden: maer soo haest hy is geweest / is hy Godes sone geweest. Doch op dese wijze kan hy wel de natuerlijke sone sijns Vaders zijn / sonder ebenwel met de Vader eenswesens, en de selve God te zijn / die de Vader is.

Op welck alles gesegt wierde / die dwaalinge te weten / wannermen Christus niet erkent eenswesens met sijn Vader / en de selve God te zijn / die de Vader is / is grooter als de eerste / te weten / wannermen onthent / dat de H. Geest een persoon / en God is. Doch met wat fundament / konde ick niet verstaen. Want is de H. Geest een Godlijck persoon of God / met de Vader / en de Sone / boozsecker die de H. Geest loochent / die loochent soo wel een / die de eenige / eeuwige / en hy opnemementheyt waerachtige God is / als die den Sone loochent; en sijn dwaalinge is soo groot / als die den Sone loochent.

Dele is hier noch / doch bruchtelooz / van D. Snyers geargumentteert / welcke argumenten ick meyn / soo my de Heer levengeeft / in een ander taal / om alderbestmijn concepten uyt te drucken / in een Tractaet apart te wederleggen.

Hy bzaegde bozder / of ick noch ergens in verschijde van haer geboelen.

is met de eenicheit des Alderhoogsten / ober welcke eenicheit hy seer jeloers is / soo betaemt het geen menschen sulche gedachten te hebben / dat de Alderhoogste God upt syn wesen gegenereert heeft. De menschen alsoo sy in hare personoen verganchelijck zijn / genereren upt haer wesen / op dat sy in hare specie mochten oberich blijven : maer den eenigen / en onberberfelijcken / en onsterffelijcken God / heeft soo een generatie niet van noode.

In de gantsche H. Schrifture / is van soo een wesentlijcke of natuerlijcke generatie niet te lesen.

Nergens is oock te lesen / dat Christus een natuerlijcke sone des Vaders is. Ick lese wel / dat hy is dien eygen sone, Rom. 8. 32. aengesien hy niet en is een vreemde sone; noch sone door adoptie of aenneminge / gelijk de gelovige Gods kinderen of sonen zijn : maer die van sijne geboorte af door den geest en kracht des Alderhoogsten Gods sijns Vaders / syn eygen sone is / die noyt enes anderen Vaders sone is geweest; noch alsoo hy dat heilige is / Luc. 1. opt heeft hoeven door genadige aenneminge / gelijk wy / syn sone te worden.

Ick lese oock / dat hy is de eenichgeboren sone, Joan. 3. 16. in welck de Vader syn welbehagen heeft / Matth. 3.

Dat hy dese oock is / geloof ick om dese Redenen;

1. Om dat hy de eenige is / die op soo een extraordinaire wijze van sijn Vader / upt een Maget is gegenereert / die geen metgesellen sijner generatie heeft; want / al heeft hy de selve menschelijcke nature merons / daer is ebenwel ten aensien van de miraculeuse / en extraordinaire wijze sijner ontfanchenisse en geboorte / een seer groot onderschept.

2. Om dat hy ten desen aensiene oock is sijn sone hy uptnemeneit / sijn hoogste / dooztreffelijckste / en liefste sone.

Indien Isaac heeft kommen gesegt worden de eenige sone van Abraham / Gen. 22. 2. niet tegenstaende hy eenen Ismael hadde / om dat hy sijn dooztreffelijckste en liefste sone was : veel meer kan Christus / ten aensien van de dooztreffelijckheyt / waer door hy alle andere als d'eerstgeboren aller creature berre te boven gaet; en ten aensiene van de liefde / waer mede hem sijn Vader boven andere bemint / sijn eenichgeboren sone genaemt worden.

3. Om dat hy met den H. Geest gesalft is / boven alle sijne medegenoeten / boven alle sijne geestelijcke broeders / die oock Gods sonen zijn.

Dooz so veel Christus sijn vleesch upt David heeft / is hy een sone Davids; maer dooz so veel hy den geest der heplichmakinge / waer van staet Rom. 1. upt God heeft / is hy een sone Gods:

En dooz so veel hy die eenich en alleen heeft / is hy de eenichgeboren sone Gods.

4. Om dat God doozmacht / autoriteyt / en heerschappye / hem sich selven heeft gelijk gemaect; want hy heeft hem gegeven alle macht in hemel en op aerden / Matth. 28. 18. dat is / alle recht / en opperste macht / om ober alles te regeren / uptgesondert alleen ober den Alderhoogsten God self / en alle saken soo aerdsche / als hemelsche / na sijn believen te stellen / en te gebruycken. Zoo dat hy gestelt is boven alle creaturen in hemel / en op aerde; soo veel uytftekender geworden dan de Engelen, als hy uytnemender naem

boven

3. Of ick niet gesegt en hadde / ende noch segge / dat ick mijn selven niet sal laten gebruycken / tot dienst van andere Kercken / die van de Gereformeerde verschillende zijn?

Antw. ja / mijn selven bindende in soodanich een stand / als seggenwoordich (dat is) gequollen zijnde / met een soo swache memorie; want ick heb my vele jaren onder u L. niet beroepelijck gestelt / alhoewel ick nochtans doe van u L. in geboelen niet en verschilde / en wat apparentie isser / dat sulc met den ouderdom sal beteren; maer genomen sulc beterde / wil dat een geen menschen verloben.

4. Of ick niet van sinne en booznemen ware / mijn selven tot de Gereformeerde gemeente te voegen / ter plaetse daer ick gingh woonen; dooz de Gereformeerde gemeente verstaende / soodanich een gemeente / als daer ick Attestatie haer ontfinge?

Antw. ja / ter eerster instantie / en sal alle debitoir doen / om met haer eenich te blijven : maer die niet willende my ontfangen / soude dan genootsaecht wesen / my te voegen by een andere / en soodanich eene / die ick kenne dooz de beste Gereformeerde; want ick wil met Christenen gemeenschap houden.

5. Of ick niet en beloofde mijn verschillende geboelen stil te houden / en daer niet van te melden / van wanneer ick dooz andere daer toe / dooz hare ondersoeckingen of bzagen soude genootsaecht worden?

Antw. Ja.

Dese dingen zijn my in dese 5. bzagen boozgehouden / welcke alsoo ick in allen deelen den Broederen niet heb kommen toestaen / soo is de bzede achtergebleven.

Vaderhand heb ick noch veel debitoir gedaen om in minnelijcke t'samenpraech te komen met de W. Broeders. Tot dien eynde ben ick gegaen ten huuse van D. Petrus van Esse, D. Abrahamus vanden Heuvel, en D. Joannes de Mey, welcke my vriendelijck hebben ontfangen / als goede Herders betaemt. De ontfanchenisse is van sommige andere soo vriendelijck niet geweest; bysonder van thoe / waer van d'een sepde / dat ick om mijn ketterije / onbeerdich was van hem gehoozt te worden: en d'ander / dat het upt hoogmoedicheyt boozquam / dat ick de ronde ging doen by de Broeders Bedr. kanten / en haer doost aanspreken. Maer mijns bedunckens dit behoorde soo niet gesegt te zijn. Dien grooten Herder der schapen Christus Jesus / en heeft alsoo de schapen / als sy tot hem quamen / niet afgericht.

Juny 8. Ben ick dooz d'eerstemael geroepen dooz het Consistorium. Doch heb om d'onfatsoenelijcke bejegeningen van vele / aldaer niet willen compareren. De Redenen van non comparitie, zijn onder andere / oock dese.

1. Om dat ick sulcx ongehouden was / als haer noyt beloofd hebbende.

2. Om dat ick wist dat vele Broeders met een boozdoozdeel ingenomen / en my seer partijdich waren; en ick wel wist / dat een mensch daer seer qualijck aen is / die dooz sijn partij moet te rechte staen. Dit heeft wel geble-

pet quaets hoor hadde / en genegen by andere te gaen / als Gerefornieerde ; want hy draegde / waerom ick sulcx verfocht ? en of ick wel een Kercke wist meer Gerefornieert als de hare ?

Tot het eerste antwoorde ick als boren / dat ick sulcx verfocht / om dat ick van sinne was te vertrecken / Et.

Tot het tweede / dat ick wel een Kercke wist meer Gerefornieert als de hare / namelijk der Broederen Remonstranten , welcke ick eenige jaren seer hadde bemindt ; niet om dat ick dacht / dat sy aengaende de Dryeenicheyt alles geboelden gelijk ick : maer om dat ick considereerde / dat sy seer tot verdraegsaemheyt genegen zijn / dat recht Christelijck is : en om dat ick aengaende d' andere punten niet haer eensgebodelens was ; en ick niet en twijfelde / of soude haer die moderaet zijn / wel sooveel contentement doen / dat sy my soudens dragen : dat ick eventwel nopt genegen was geweest my van de Broeders af te scheuren ; noch oock noch niet en was / om dese redenen.

1. Om dat ick by haer alreede Lidmaet was / en by haer wel Lidmaet konde blijven / om dat (soo ick oordeelde) ons verschil niet in 't fundament was ; en datmen in soo een gebal / niet een dwaalende Kercke konde gemeenschap houden.

2. Om dat ick my selven te gemoet boerde / de ergernisse / die daer byten twijfel upt ontstaen soude / want vele swacke sich daer seer aen soudens stoeten. Waerom ick hem versekerde / dat mijn meening gantsch niet en ware te scheuren / als my de Broeders wilden dragen.

Wepnich hier na is my ontmoet D. Duvelaer , met welck ick vele discoursen heb gehad / welck eyndelijck op mijn verfoech beloofde te dencken op een Temperament , waer door het soo mochte gestelt worden / datter geen scheuring eniele ; ende heeft tot dien eynde eenige vragen op 't papier geselt / en my booggehouden / welcke dese zijn.

1. Of niet de Gerefornieerde Leere / oock selfs in die stucken / daer in ick mijn misnoegen getoont had / soodanich by my gehouden wierd / dat het wel soude konnen wesen / dat sy oock in 't selve reghematich en waerachtig ware ?

Hier op heb ick geantw. Jaen ; want hoe soud ick dat konnen seggen / of moeste noch aengaende 't gene ick belijde twijfelen / en wesen als een bare zee / die van de windt gezebeen / en op en neder gebozpen woort ?

2. Of ick niet van booznemen ware / der Broederen raet te sullen aemmenen / en opvolgen / te weten / van alle neersticheyt te sullen doen / om noch beter de rechte waerheyt upt te binden / door 't lesen van Gods W. Woort / ernstige Gebeden / aenhooren van Predikationen / minsame conferentien / onpartijdige overdenckingen / en wat dier middelen meer zijn ?

Ik Antw. geern / laet alleen in plaetse van om noch beter de rechte waerheyt upt te binden / geset worden / om noch meer de rechte waerheyt upt te binden , want het woort beter is my suspect / even of ick de rechte waerheyt noch niet gebonden hadde ; maer om noch meer upt te binden / ende in graven en trappen van kennisse aen te wassen / wil ick geern beboir doen.

3. Of

hier geen plaetse : maer mijns bedunckens was dat niet wel geseyt ; Aeden / om dat tusschen ons geen questie was /

1. Over de waerheyt Gods in sich selven / die Gods woort is / Joan. 17. Want de authentia , authoriteyt / en weerdicheyt van dit woort / erken ick soo wel als de Broeders / en daerom was onder ons geen questie / of Gods woort / Gods woort was : maer alleen was daer questie / over het verstand van die waerheyt / wie den sin en meeninge van die waerheyt best batte / en daer konde den eenen soo wel in dwaalen / als den anderen / en dwaelt oock al menichmael. En nademael den eenen geen authoriteyt heeft boven den anderen / om sijn geboelen te doen stand grijpen ; maer die sulcken authoriteyt sich selven aenmatigen / sich met den Paus van Romen al te groote meesters maken in de Kerck / soo behoordemen malkanderen gedragen te hebben.

2. Was daer oock geen questie / ober fundamentele / en nootsakelijck ter salicheyt getwete waerheyt / in dit woort der waerheyt begrepen ; als by exempel / of Jesus is de Christus ?

Of die genedie in Christum / en door Christum in den Alderhoogsten God geloof / het eeuwige leven sal hebben : en die soo niet geloof / verdoemt sal zijn ? of selfs ober pet wat / dat in de 12. artic. des Christel. geloofs begrepen is. Maer ons verschil was alleen ober questien van minder nootsaekelijckheyt / booznamelijck ober de questie van de Dryeenicheyt , waerom ick daer van oock meest gepach maecte. Ja selfs de 5. verschillende punten tusschen de Br. Remonstranten en Contra-Remonstranten zijn wepnich aengeroot ; 't was meest om dat eene te doen / om welckers kennisse op soo een wijze te hebben / als ons party wilt / my dunckt een Christen sich minst ober behoort te bekommeren. Want hadde God gewilt / dat wy daer soo een kennisse van soudens gehad hebben / hy had ons sulcx wel naechter in sijn woort geopenbaert ; want die dingen die ter salicheyt noodich zijn geweten / is hy gewoon naecht en klaer booz te stellen gelijckmen dat wel moet te bedisputeren tegens de papisten / want de sachte en geringe luden soo wel moeten salich worden / als de geleerde. Maer soo verre ist daer van daen / dat God in sijn woort ons sulcx naecht openbaert / dat hy ter contrarie nergens in sijn woort en spreekt van een Dryeenicheyt : noch daer ober sulcke questien moveert / als wel de menschen gewoon zijn haer selven / en malkanderen te moberen. By exempel /

1. Of daer by personen zijn eenswesens / die alle by onepndich / en evenwel geen by onepndige / maer eenen onepndigen zijn ?

2. Of die alle by God / en eben geen by Goden ; maer een God zijn ?

3. Of de Soone van ewichheyt is gegenerert / door het verstand des Vaders ?

4. Of de Vader in ewichheyt sijn Soone sal genereren / nademael in God geen veranderinge valt : en of de Soone dan wel opt volmaecht is ?

5. Nademael de Vader sijn sone upt sijn wesen heeft gegenerert / hoe dat hy hem alsoo heeft gegenerert / vrywillich , of nootsakelijck ? indien vrywillich , of hy dan wel heeft konnen sijn soone niet genereren ? indien nootsakelijck , of hy dan (die nochtans een absoluut Souverain is) niet gehouden is geweest sijn soon te genereren ?

D 2

6. Na

dicheyt, goedertierentheyt, goetheyt, &c. Gal. 5. 22. sal hem altyt / gelijck ick tot noch toe oock heb gedaen / als een W. vrient ontfangen: alhoewel sy niet Attestatie te wongeren / en na deele beroopdeelingen / niet te willen kennen dooz haer medebroeder / my den scheidbrief hebben gegeven / ende haer selven van my hebben gesepareert / gaende alsoo upt van my / en niet ick van haer / ick die haer altyt heb onderlinge verdraegsaemheyt gepresenteert; waerom ick oock genootsaecht ben geweest (op dat het niet soude schijnen / dat ick als een Arheist, sonder God / of Gods dienste leefde in de werelt) my tot een andere sichtbare Kercke te begeven / namelijk tot de W. Remonstrants-gereformeerde Br. welcke my seer geern hebben ontfangen / en dewelcke (alhoewel sy aengaende de Dryeenicheyt van my verskillen / gelijck ick gisse / doch heb dat soo naeuto niet willen ondersoeken / om dat ick haer daer soo wel in dragen kan / als ick de Contra-Remonstranten altyt gedragen hebbe) geern my evenwel willen dragen / en dooz een goet Christen aensien. 't Ware te wenschen / dat eenige van de Broeders oock soo doozsichrich waren geweest / en op mijn eegen beproevingh my hadden gedragen. Paulus segt / de Mensch beproeve hem selven, en eete alsoo van het broot, en drincke van den drinckbeker, 1. Cor. 11. 28. dit beheet hy den Christenen self te doen / niet tegenslaende hy een onsepbare Apostel was / en by al upt andere oogen konde sien / als de Broeders sepbare predikanten / hy en maectt sich terstond soo groot een Meester niet / om myant te veroordeelen / en 't ont-Christenen: maer ter contrarie / soo kent hy die noch dooz Christenen / en noemt haer Broeders / die selfs de opstandinge loochenden / 1. Cor. 15. 1, 12. Welck immers soo groutelijck een dwalinge was: want / indien daer geen opstanding der dooden en is, soo en is Christus oock niet opgeweckt. En indien Christus niet opgeweckt en is, soo is der Christenen geloove ydel. En al de Apostelen, zijn dan valsche getuygen Gods. En alle die in Christo ontsla-
pen zijn, zijn verloren. vers. 13, 14, 15, 18. Ja sulcx te ontkennen / is de naeste wech / om den mensch tot Antheisterye te brengen. Siet hoe directe dit aenloopt tegen de Christelijckereeligie. Nochtans handelt den Apostel soo hard met die luyden niet. Hy heeft wel seer getoont ober die schandbleck / waer van wy lesen 1. Cor. 5. die in schandelijcken Hoerere leefde / die onder de heydenen niet genaemt en wiert; maer dat was een schandelijcke misslact in de pzaetich / een werck des vleeschs / daer de Heere God den mensch om upt het Koninkrijck der hemelen dreept te slapen: maer in dusdanich een geval / heeft hy sich soo hard niet aangestelt / daer heeft hy sijn sojdeel soo veel niet toebereout / om dat het geloove is in het hert gesun-
deert / fides et non vides, en dat kent die gene / die herten en nieren dooz-
soecht; en naest hem die / die het van God ontfangen heeft / met welcke de Heere God getuygt dooz sijnen Geest / dat hy sijn kindt is.

Wy aldien dese dingen wel overlept waren geweest / ten hadde noyt soo herre gekomen / wy hadden wel eenich gebleven / 't heeft aen my noyt gemanqueert / ick heb den vrede / en onderlinge verdraegsaemheyt altyd aengedien / doch 't heeft niet mogen helpen: maer heb menichmael van sommige moeten hoozen / 't gelt de waerheyt Gods / verdraegsaemheyt heeft hier

heyt in de gunste Gods geweest zijn / en God behaegt hebben / sonder eenich geloove; sonder insicht en reflexie self te nemen op het doozgesien geloove.

Een anderen konnen noch woenen sy het van het salichmakende geloove niet verstaen / om dat sy vele jonge kinderen noch wel salich spreken / en seggen in Gods gunste te zijn / en Gode te behagen / die in hare onnooselheyt en kindsheyt sterben / welcke onnoosle kinderen / dit geloove niet en hebben: want dit geloof is niet sonder kennisse / en die en hebben de kinderen niet. Ja maet segghenten / sy hebben het saet des geloofs / en datz gemoech.

Ich antw. datz niet gesegt / want wat is dat doch dooz een wonderlijck saet des geloofs / dat die onnoosle / en noch niets verstaende kinderhens hebben? ick kenne wel een saet des geloofs / en dat wert gesaet in volwassene / verstandige menschen / en is Gods woort / Mat. 13. 't Geloove is uyt het geboor; en 't gehooruyt de woorden Gods, Rom. 10. en, wy zijn wedergeboren niet uyt verganckelijcken, maer onvergancelijcken sade, door het levende, en eeuwichblijvende woort Gods. 1. Pet. 1. 23. Maer dit saet des geloofs en hebben de kinderen niet / want sy verstaen het niet. Sy sustineren evenwel dat sy Gode behagen. Waerom / soo lang sy soo van de jonge kinderen spreken / soo konnen sy die plaetse van het salichmakende geloove niet verstaen.

Maet welck te seggen / ick niet wil ontkennen / dat het geloove noodich is om God te behagen (ich spreck van een volwassene) want ick versta het oock soo / dat soodanich eene / sonder salichmakende geloove / God niet kan behagen: maer als ick dat geloove / soo leg ick geen gronden / die dat ontslooten; noch en geloove dat niet om de wille van dese plaets; maer om andere bondige Schrijftuerplaetsen / die vele zijn; en dan heete ick dat al geen salichmakende geloove / dat sulche luyden al salichmakende geloove heeten: maer een salichmakende geloove / is hy my niet anders / als / een hertelijk vertrouwen door Christum de Middeloorsaeck onser salicheyt, op d' Alderhoogste God, als op onsen genadigen Vader, den eersten authour en opperoorsaecke van onse eeuwig salicheyt. Want die dit geloof heeft / die heeft God upt genaden in Christo tot sijnen Vader / en Gods Geest getuygt hem dat hy een kindt Gods is. Upt dit geloove worden wy gerechtvaardicht. En dit geloove is geen doot geloove / als wel vele menschen / welckhet geloove meest in diepe speculation bestaet: maer is een levendich / en wercksaem geloove / want het is soodanich / dat alle deugden 't selve bergeselschappen.

Want / die soo in God gelooft / wie sal dien goeden en vrientelijcken God / dien genadigen Vader / en eenige opperoorsaeck van onse salicheyt / niet genegen zijn / te lieben / te dienen / te gehoorzamen? want liefde baert liefde / de liefde Gods tegens ons / als wy daer een recht beseffen van hebben / en de selve gelooften / baert oock een wederliefde tegens hem / ende wy hebben hem lief / om dat hy ons eerst heeft lief gehad.

God oock alsoo genegen zijnde te lieben en te dienen / wie sal dan oock niet genegen zijn / sijnen naesten te beminnen en lief te hebben; daermentweert / dat-

onze salicheyt: die woey / die waerheyt / ende het leven; onsen grooten Propheet, geestelijke Koninck, en Priester; wiens leere wy moeten aennemen / en na wiens wetten en geboden wy ons moeten reguleren / en de selve gehoorzamen / gelijk trouwe ondersaten haren Koninck schuldich zijn: op wiens offerhande / en doozbede / wy oock volkomelijck moeten hopen en vertrouwen / alsoo hy volkomelijck salich maecht / alle die dooz hem tot God gaen / Heb. 7. siet / alsoo in eenboudicheyt en oprechticheyt des herten / God / en zijn kind Jesum te kennen / is tot onze salicheyt kennen. Ende is dat niet best? gewisselijck verre best.

Maer dat te beklagen is / vele willen niet Icarus te hooge vliegen / waerom sy sulcke kennisse oock niet genoeg achten dooz een salichmakende kennisse / en alle die niet met haer willen / als dwaalgeesten en ketters aensien / en uytroepen; daer sy self tot een leelijcke dwalinge zijn vervallen: welck dese is / dat sy den Godsdienst meer in speculation / in kennisse / in een Adamsche weetgiericheyt; als wel in de ware oeffeninge der Godsalicheyt stellen: en meynen / dat dat de rechte Theologanten zijn / die van het wesen Gods: van de dyp personen eenes wesens: van de characteristische eysenschappen Gods / en andere diepe verborgentheden soo sy die noemen / subtilijck en meesterlijck na der Schooldoctoren wijse / weten te disputeren / en die sich weten (soo sy meynen) diepe in die mysterien in te dringen: en andere dooz geen rechte Theologanten en Christenen willen aensien / die sulcx niet en doen; maer somtijts in sedigheyt (en dat noch na haer eygen doozgaende ondersoek) de ongefundeerde concepten en speculationen tegenpreken. Of sy schoon onbesproken zijn van leven / en menichmael met hare wercken (al meer als wel vele van die luyden) bekhooenen / dat sy uyt God geboren zijn / en soodanige zijn / die daer soo seer niet arbeiden / om hare herffenen alleen God te geven / als wel herffenen en herte t'samen / welck laetste aldermeest van God wert geeycht / geeft my u herte mijn sone, Prov. 23. 26. En met groote reden / want dat is de plaetse / daer het edelste gedeelte des menschen / de ziele namelijk / essentialiter of wesentlijck in woont; en in de herffenen / en d'andere leden alleen virtualiter, dooz krachtige uytwerkinge.

Maer't quaet komt gemeenlijck onder den dekmantel van't goet / en niet soo ongerijmt / of men weet het een coleur te geven: want die soo gesint zijn / brengen hier hy / Heb. 11. 6. Sonder geloove is het onmogelijck God te behagen. 't Welck sy verstaen van het salichmakende geloove / welck salighmakende geloove / sy dan bepalen / en oock uytstrecken na hare phantasie, en noemen dat al salichmakende geloove / dat haer dunct sulcx te wesen / dat nochtans somtijts seer verre van daer is: maer hier toe seg ick / dat desen text / gelijk vele geleerde obserberen / spreekt van een ander geloof / als salichmakende geloof:

Dat oock de Contra-Remonstranten sulx van het salichmakende geloove niet en kennen / noch mogen verstaen / of sy moeten bekennen / dat haer gevoelen quaet is / als sy sustineren / dat eenige menschen al van eeuwicheyt

heeft gelijp / of heb altijd wel willen by de Broeders blijven; en dat ick de oorsaeck van de scheuring niet en ben: maer die gene / die na geene verdraegsaemheyt hebben gelijp / als op conditien / die ick in allen deelen niet konde inwilligen / en hebben my alsoo genoodsaecht mijn toeblycht te nemen tot andere namelijk / tot de W. Br. Remonstranten.

Met welck te seggen / ick my niet en beklage dat ick nu tot de Broeders Remonstranten ben gegaen / dat sy verre / sulcx is my / na dat het heeft moeten wesen / niet leet / ick ben nu beter als te voren: ick danck oock God / die my sulck een hert en sinnen heeft gegeven / hope haer oock onafschepdelijck aen te hangen / want ick haer bewandelende / in haer een groot contentement scheppen: Hier toe sal ick alle beboir doen / hopende en vertrouwende / dat de goede God / die 't goede werck in my heeft begonnen / my in 't goede oock het volherden sal geven / en van sijner wege om my te assisteren in geen gebreke sal blijven; want als wy doen 't gene God ons gebiet / waer na mijn voornemen is te arbeiden / God is getrouw / en sal wel doen / 't gene hy ons belooft / hy sal ons niet begeben / hy sal ons niet verlaten. Ondertusschen nochtans de Br. Contra-Remonstranten, al ist schoon dat sy my verstooten hebben / niet hatende: maer oock beminnende / en God dooz haer biddende / dat hy haer de oogen verlichte / ende haer gebeden Geest van nedericheyt en vrede, op dat sy klein geboelich zijnde van haer selven / niet meer en onderstaen Christi leden / maten also te veroordeelen: op dat onderlinge liefde en vrede werde bewaert / en alle partyschap en scheuring werde voorkomen: en ons / en alle goede Christenen blijcken mach / dat sy werden geregiert / dooz den Geest van dien grooten Herder der schapen / dien Vrede-Dooft Christus Jesus.

Siet dit is onze / en aller broemen en verstandigen Remonstranten practijcke / niemant te haten / niemant te veroordeelen / of te verdoemen / ten ware de schrifture sulcx dede: maer yder te beminnen / en vrede te onderhouden met alle / daer van sy noch eenige hope hebben / dat sy den Heere Jesum lief hebben. En daer in volgen sy na de practijcke van die eerste Kercke / welcke gemeynschap gehouden heeft met die / de welke ontrent de tijden van Justinus Martyr Jesum dooz den waren Messias kennen / en geloofden dat d'Alderhoogste God dooz hem moeste gediend worden / alhoewel sy ondertusschen geloofden / dat Jesus ten aensien van sijn natuer niet anders was / als een Mensch uyt menschen; gelijckamen sien kan uyt de t'samenpraec die Justinus gehad heeft met de Jode Trypho: daer mede bekhooenen sy oock dat sy den Geest Christi hebben / en dat sy rechte schapen Christi zijn. Den aert van een schaep is niet andere schapen te verolgen / te verbyten / en te bereten / daerom doen sy oock sulcx niet; maer trachten in de liefde te wandelen / gelijck Christus ons lief gehad heeft / en Paulus ons daer toe vermaent Eph. 5. en bekhooenen also den H. Geest deelachtich te zijn / want de vrucht des geestes is liefde, vrede, Sec. Gal. 5. en uyt de vruchten worden dese boomen gekent.

't Is aenmerckens weerdich 't gene sy seggen in de vooreben van hare Confessie of belijdenisse.

aensien ontkondich van Gods woort / maer die Gods woort gelesen heeft / en noch leeft nabens de Broeders / geen goet leven of paccijck zijn sonder genoegsame kennisse / al ware die schoon niet groot / obernids sp een kennisse is die na de Godsalicheit is / soo is sp ebenwel een gehepligde / en genoegsame kennisse : maer daer kan wel wesen een groote kennisse / sonder paccijck van Godsalicheit / en gelijk de Godsalicheit is tot allen dingen profijtelyck / soo is die kennisse nergens toe nuttich : dit wist Paulus oock wel / waerom hy segt ; alwaer 't dat ick de talen der Engelen / ende der menschen spake / ende de liefde niet en hadde / soo ware ick een klinclende metael en luydende schelle geworden : en alwaert dat ick de gabe der Prophetie hadde / en wist alle de verborghtheden / en alle de wetenschappen : en al waer 't dat ick het geloobe hadde / soo dat ick bergen versette / ende de liefde niet en hadde / soo ware ick niet. 1 Cor. 13. De duppel heeft oock wel groote kennisse / en daer wy menschen liggen ober en kraeelen / weet hy dickwils al beter als wy / maer hy is daer niet eens te beter om (ich spreek van een morale, niet van een wettelijke beterheyt) hy is quaet / en hy blijft quaet ; hy kent God wel / maer hy vzeest. Doch wy willen hem laten baren / en ons keeren tot menschen.

Siet eens 't leven aen van beele die dese groote kennisse / diemmen in my berepcht / hebben / alsoo sp al haer leven by na / in sulche speculatiën versleten hebben / sijn sp wel eens te byzoner en Godsaliger daerom ? sulche wetenschap verhoobedicht menichmael / en ick hebber menichten gekent / die als byanden van het kruyte Christu wandelden : die oock haer uptgebende booz wijse / waren dwaes geworden : schenen by slechte en eenboudige menschen / die van sulche questien niet beel verstands hadden / wel groote Doctoren te wesen / en beel scientie te hebben / maer hadden inder daet wepnich conscientie ; en 't geloobe dat wercksaem is dooz de liefde / dat oock een recht salichinakende geloobe is / waer upt wy gerechtveerdicht worden / was dickwils soo 't scheen in haer verre te soeken. Daerom heb ick lieber sulche kennisse willen ontberen / en dat van den Alderhooghten God / en sijnen Soone Christo J. gelooven / dat ick op Gods woort gefundeert sacht / en tot de offeninge der Godsalicheit bracht : verwerpende vele vraghen / die sonder leeringe zijn / wetende dat sp twistingen booztbrengen : considerende oock / hoe sp upt de Anti-Christische scholen , en School doctoren meest waren boozgekommen ; de welcke / al hoe wel sp int eerste dooz een redenschijnelyk discours des vernufts my sijnijts wel schenen hier en daer te willen de waerheyt seggen ; ick eben / na soo beel harer leugenen en bedziegerpen / niet heb durven betrouwen / noch licht geloobe geben. metuo Danaos, et dona ferentes. Heb ondertusschen andere / alhoewel sp soo niet en deden / wel kommen vraghen / en booz Broeders aensien / niet tegenstaende ick oordeelde / dat sp daer een mislath in hadden / ende heb noyt my van haer willen afscheuren.

Daerom ick nu oock betupge booz God / ende den Heere Christo Jesu / die de lebende en doode oordeelen sal in sijne verschijnunge / dat het aen my noyt heeft

't geheele volck verdozben. Daer op is de Antw. 't volck na u leere is niet een vaste en onseplbare predestinatie gepredestineert tot de salicheyt ; of tot de verdoemenisse.

Die vastelijck en onseplbaerlijck tot de salicheyt gepredestineert zijn / konnen niet verdozben worden ; Reden / want God sal al zijn welbehagen doen ; en soo sp inder tijd eenmael geroepen zijn niet een innerlijcke roeping / en heplige geworden zijn / soo kommen sp niet verlozen gaen ; Reden / want daer is geen afval der hepligen / sp konnen wel vallen / maer niet totaliter & finaliter verballen / en of sp schoon gesondicht hebben / en Jesaias cap. 59. 2. segt / uwe ongerechtigheden maken een scheydinge tusschen u lieden , en tusschen uwen God , soo mogen sp noch ebenwel altijt niet D. Buschof. booz desen predikant tot Utrecht singen /

Duyvel noch doot , noch doodelijcke sonden ,

Sal oyt soo sterck of machtich zijn bevonden ,

Datse my nemen sal dit feker pand. &c.

Die vastelijck en onseplbaerlijck tot de verdoemenisse gepredestineert zijn / sult gy lieden booz dese daet niet behouden ; want wie heeft zinnen wille wederstaen ? Rom. 9. 19.

Men sal weder seggen / de middelen zijn onderentusschen niet upgesloten.

Antw. 1. upt Gods woort blijkt niet / dat dit middelen zijn / de seplbare Leeraren tot dien eynde geordonneert.

Gen 2. hangt het behout van Gods volck aen middelen / die wel moeten gebuycht worden / en soude haer verderf daer van daen komen / soo die niet wel gebuycht en wierden / soo is de predestinatie soo vast niet / nademaal seplbare menschen wel kommen de middelen of niet gebuychen / of qualijck gebuychen / of te laet / en ontijlich gebuychen / &c. Of is dese predestinatie soo vast en onseplbaer / soo kommen daer geen middelen by te passe.

Gen 2. seg ick / die soo spreken / beter een verrot lid afgesneden / dan 't geheele volck verdozben / zijn nabolgers van Cajaphas , en hebben die tale van hem geleert. Het was Cajaphas raet / die Christum heeft geboot / sijn Apostelen om den hals gebacht / en beer Martelaren doots oofsaek is. Dese machinen niet nabolgen / int quaet doen / op dat daer goet upt soude komen.

En also predikanten seplbare menschen zijn / konnen sp lichtelijck de gabe schapen verberben / en de gesonde leden affnijden ; en daer en tegen de schozbighe schapen / en verrotte leden behouden : want gelijk het niet al byzome zijn die sp daer booz groeten / soo en zijn 't oock niet al schozbighe schapen of verrotte leden / die sp daer booz aensien. Menschen diemmen op haer leven niet weet te seggen / gelijk wy / en ons gelijcke / al waren sp schoon misgeloobers / moetmen terstont onder soo een rang van schozbighe schapen of verrotte leden niet stellen / want dan souden de Apostelen selfsulx geweest zijn / want die hielden Christi berrijfentisse booz een spot. Luc. 24. 11.

Adilt-

De Apostelen excommunicerden in den name des H. Jesu Christi / (dat is) met authoriteit van de H. T. Christus / en in de kracht des Heeren Jesu Christi / 1. Cor. 5. 4. want Christus de Heere die was daer met sijne providentie oock by / en voerde dit werck der Apostelen upt. En sp dat soo doende / was de Sathan haer hier in onderdanich / gelijk een beul of scherprechter onderdanich is aen sijn Magistraet. Maer hoe konnen de huydenaegsche sepibare predikanten / die sulcx nergens is geboden / en op haer eegen prive authoriteit sich sulcx onderwinden in den name en kracht des H. Christi / dit alsoo doen?

Hoe konnen sp oock seker zijn dat de H. Jesus met sijn boozstienicheit daer alsoo sal by sijn / dat hy haren van sal executeren?

Hoe konnen sp oock seker zijn / dat de Sathan haer als een beul sal onderdanich zijn?

De Apostelen oock als sp excommunicerden / soo quam daer altijd veel goets upt: daer en tegen upt de huydenaegsche excommunicatien komt het contrarie / alsoo daer niet goets in en steclit. De predikanten missen altijd het goed eynde / waer toe die was ingestelt.

Reden / want booz eerst de eere Gods wozt daer booz niet gebozert; aengesien die niet kan gebozert worden / dooz een eygentwilligen Godsdienst / die hy dese luyden niet heeft geboden. Te vergeefs seeren sp in leerende leeringen die geboden van menschen zijn / staeter Jes. 29. 13. aengetogen Mar. 15. 9. Ja die moet nootsakelijck strecken tot sijn oneere / want alsoo sp met soodanige daet menichmael hare naesten die Godes vrienden zijn / verongelijcken / soo redundeert die verongelijckinge op de Heere God. Wie haer aenraecht / die raecht den appel sijner oogen aen.

Ten 2. de eere der waerheyt wozt daer oock niet booz gebozert: 't is de waerheyt meer eere / dat sp dooz haer selven triumphere / sp mach de dwalinge en de leugen alleen wel op / sp heeft sulck een ongebozene / en onbetamelijcke force van sepibare predikanten tot hare hulpe niet van noode.

Ten 3. de behoudenis der menschen wozt dooz dese ruineuse actie oock niet gebozert; soo dat sulcx excommuniceren en affnijden niet anders is als verloren vleeschhouwerpe.

Men sal seggen; al wozt de behoudenis van die menschen daer booz niet gebozert / diemen sulcx aendoet / het schijckt ebenwel andere af: en beter een schozfdich schaep verloren / en een verrot lid afgesneden / dan 't geheele volck verdozen.

Ich sal antw. het mach swacke / die Christi jock niet geern op haer nemen / die daer breefen upt de Synagoge geworpen te worden / en d'eere van menschen lief hebben meer als de eere Gods / van welke men met recht mach seggen / gy niet veel gewonnen / en wy niet veel verlozen / affschicken: maer die sterck zijn / en dit werck ter dege verstaen / ontstellen sich daer over niet eens. Maer verblijden en verheugen sich daer in / dat haren loon nu groot geworden is in de hemelen / om dese versmaetheits wille. Datmen oock segt / beter een schozfdich schaep verloren / en een verrot lid afgesneden / dan 't ge-

booz haer bidt / de Vader de sonden upt ghenade vergebet: en dat de H. Geest. die kracht upt de hooghte / die gene is / welke als hy haer sal gesonden worden / haer sal onderwijzen / troosten / en hepligen: en van dese Hemelsche segeninge en begenadinge / sp tot een vast verbonds teecken aen haer / de doopinge met / of in het water: en dat dierhalven aller en yders plicht is / dat sp den Vader / den Soon / en den H. Geest trouwelijck gehoorsamen / nademael ghedoopt worden in den name des Vaders / ende des Soons / ende des H. Geests / oock is / den Vader / den Sone / en den H. Geest toegeegent te worden / en gedoopt te worden tot Discipulen en nabolgers van haer / gelijk in Moesen gedoopt te worden / is gedoopt te worden tot een Discipel van Moes.

En buyten twijffel is dit de reden / waerom de Oostersche of Grieksche Kercken / welke haer lange tegen de Westersche hebben gestelt / meer op den sin van de woorden lettende / als op de woorden self / langh hebben ghedoopt niet in den eersten persoon / ick doop u: maer in den derden / uwe knecht werde gedoopt.

En dese sin van de plaets sie ick dat oock in het oog gehadt hebben / die het Formulier gemaect hebben / om den H. Doop te bedienen. Want sp segghen; Ten tweeden / betuyght en versegelt ons den H. Doop / de affwasschinge der sonden / dooz Jesum Christum. Daerom worden wy gedoopt / in den name des Vaders / ende des Soons / ende des H. Geests. Want als wy gedoopt worden in den name des Vaders / soo betuyght en versegelt ons Godt de Vader / dat hy met ons een eeuwigh verbondeder genade opgerecht / ons tot Ec. siet 't Formulier in de Liturgie uptgedrukt.

Alles hier te wederleggen / is onse meyninge niet / om hoer te zijn / soo segghe dan / dat Socinus hier gelijk heeft / en ick dat met hem wel kan geloozen / namelijk / gelijk daer maer een eenige Alderhooghste Godt is / dat daer alsoo oock / maer een persoon is / die dese eenige Alderhooghste Godt is. en datmen niet behoort te seggen / Godt is een Dry-eenigheyt, en Dry-eenigheyt is Godt, gelijk de Geresozmeerde spreken. Siet Polan. Syntag. Theol. lib. 3. cap. 8.

Reden /

1. Want hy / die alleen absolupt volmaecht is / kan maer een Persoon zijn. Want dat een contradictie is / alleen absolupt volmaecht te zijn / en meer Persoonen te zijn als een / ja dzy gelijkmen seght:

Want waer meer Persoonen zijn / een ander / en een ander / en een ander / daer is de absolute volmaechtheit by dzy / en dienbolgende / niet een alleen absolupt volmaecht / nademael yder van die dzy / noch alrijt twee andze nebens hem heeft; en oock eenighe volmaechtheit heeft / die d'ander niet en heeft: waerom de boozstanders van de Dry-eenicheyt oock wel durven seggen / de Vader de eerste Persoon is de fontaine van de gantsche Godheyt; hy heeft een Soone konnen genereren / 't welck de Soon / noch de H. Geest niet hebben konnen doen / Ec.

Hi / de Alderhooghste Godt / is hy / die alleen absolupt volmaecht is:

Dienbolgende / is de Alderhooghste Godt maer een Persoon.

2. Hy / die absolupt Almachtigh is / kan maer een Persoon zijn. Want /

Maer ick antw. dat ick niet ontkenne de Vader, het Woort, en de Heylige Geest: maer ontkenne / dat die dyp onderscheyden / oneyndige Personen zijn; Ikeden / want daer van dyp onderscheyden / oneyndige goden souden zijn: obermits (gelijk de voostanders daer af / seggen) elke Persoon is 't geheele Goddijcke wesen / met sekere wijsse van bestaen. Den text seght / dry zijnder die getuygen in den Hemel: maer de text seght niet / dat dat dry onderscheyden, oneyndige personen zijn. Een saeck kan wel getuygen / al is sy soodanigh een persoon niet / ja al is sy geen persoon altoos; dat blyckt upt het volgende vers, en dry zijnder die ghetuygen op aerden, water, bloet en geest. Dat zijn immers geen personen? dat den text oock seght / en dese dry zijn een. Dat bewijst niet een eenigheyt des wesens: maer van getuygen / en dat sy alle dyp / een en het selve getuygen / namelijk / dat Jesus de Sone Gods is. Gelijck pemand den text ter dege maer eens insiende / licht kan sien.

Matth. 28. 19. staet wel / gaet dan henen, onderwijst alle de volckeren, de selve doopende in den name des Vaders; ende des Soons, ende des H. Geestes. Maer daer staet niet / dat die dyp onderscheyden / oneyndige personen zijn. En sulchs woort van partij niet betwefen / door dat de Vader soodanigh een persoon is / en de Zoon / en de H. Geest nabens hem gestelt zijn: want dat is gemeen in de Schijfure / dat wel personen / en saken nabens malkanderen worden gestelt / coordinata zijn / tusschen welcke nochtans groot onderschept is. Als Exod. 14. 31. het volck vreesde de Jehova, en sy geloofden in de Jehova, en in Moses sijnen knecht. Was daerom geen onderschept tusschen Jehova, en tusschen Moses? Mede Act. 20. 32. ick bevele u Gode, ende den Woorde sijner genade. Godt, en 't Woort der genade, worden hier oock wel nabens malkanderen geboeght / daer is ebenwel groot onderschept tusschen.

Maer in pmands name gedoopt te worden / schijnt nochtans te bewijfen / dat die / in wiens name gedoopt wort / moet een Persoon en Godt wesen. Ick antwoord dat en volghet niet / want de Israeliten zijn wel in Moses gedoopt / 1 Cor. 10. 2. die nochtans geen Godt was: en sommige Discipulen zijn gedoopt / in den doop Joannis / Act. 19. 3. die oock geen God / ja geen persoon selfs was.

Maer wat anders is / in pmand gedoopt worden / en in pmands name gedoopt worden.

Ick antw. ganschelijck niet; want Gods Woort gebuycht beyde die wijfen van spreken / om een en het selve upt te drucken: want dat hier is in Christi name gedoopt worden / dat is op een ander in Christum gedoopt te worden: als Rom. 6. 3. en weet ghy niet, dat soo vele wy in Christum Jesum gedoopt zijn, wy in sijnen doot gedoopt zijn?

De sin van dese plaetse / als wy die verstaen van den water-doop / en niet van den doop der Leere / is dese; gaet dan henen / Predicht het Evangelium allen volckeren / leert en verkondicht haer / dat de Alderhoogste Godt, die mijn Godt / en Vader is / sittende op sijnen thoon van gratie / alle die in my / en door my in hem geloof / de sonden upt genaden vergeeft: dat Ick sijn Soone / die gene ben / die hare Middelaer is / in wie, door wie als door een middel-oorlaecke, ja om wie als om sijn lieben Soone / die gestadigh

woort

geweest / nae het oordeel van vele / nae van sulcke questien veel gehooft hebben / als wel naderhandt gemoveert zijn / en waer over in 't Concilium van Nicenen de conclusien gemaecht zijn / waer van Athanasii Symbolum als een kort begriip is / dat Symbolum, dat daer soo vol contradictiones is / en niet te min met een soo hooghmoedige voorreden begint / en met alsoo hooghmoedigen beluyt eindicht; namelijk / dit is het algemeyn geloove, 't welck soo wie niet trouwlijck, en vastlijck geloof / die en sal niet mogen salgh zijn. Welcke woorden geen menschen woort hare schriften behooren te stellen. Wy behooren nedzigh te oordeelen / en oock te spreken / onse wijsheyt soo veel niet toebetroutwende / dat wy andze soo veroordeelden; nademaal wy altemale zijn swache en sepbare menschen / die niet alleen wel konnen dwalen: maer oock menichmael inder daet dwalen; en om niet bezre te gaen / seer wel oock heeft geblecken / in dit wijs beroemde Concilium van Nicenen, alwaer de eerw. Bisschoppen sulcke twee groote mislagen begingen.

Want vooreerst stelden sy vast / dat de geestijcke personen haer leven langh geen Vrouwen mochten trouwen.

En tweeden, op dat sy dat woort homousios eenswesens dat sy in dit Concilium versommen hadden / eenige autoriteyt en aensien toebeyngen mochten / op dat het te beter aengestomen / en geloof mochte worden; soo schreven sy dat selve woort / en leyden het op de Graden van twee eerw. Bisschoppen die eben gestorven waren / met aenroeping van die gestorvene Bisschoppen / dat sy het tot een tepchen / en getuygenisse der waerheyt / met hare handen onderscheyden souden. Gelijck verhaelt Niceph. Eccl. Historie lib. 8. Waer by blyckt / dat de verborghentheyt der ongerechtigheyt / die naderhandt d'oberhandt heeft genomen / en die Paudus in sijnen tijt al sagh komen / 2 Theff. 2. van die tijt aen / al meer / en meer is geprocht gelworden. En dat'er geen soo Geleerde luden zijn / 't zy Bisschoppen, Doctoren der Theologie, of wie het soude mogen wesen; of / gelijck sy sepbare zijn / soo seplen sy oock al menighmael in der daet / ende behoorden daerom nedzigh te zijn by haer selven / haer eppen schriften soo hoogh niet opgebende. Gods Woort komt die eertitel alleen toe / dat / Saligh is hy die leeft, ende zijn sy die hooren, de woorden dier Prophetie, ende die bewaren, 't gene in de selve geschreven is, Apoc. 1. 3. maer sulchs betaemt geen menschen / woort / noch naer hare schriften te stellen.

Maer op indien van outs gelet waer geweest / en nu noch gelet wierde / my / en mijns ghelijcke / die de Heere Godt noch met vele dijsenden heeft overgehouden / in Engellant, Duytslant, Polen, Transilvanien, Hungarien, en in dit ons liebe Vaderlant, &c. Die altijd tegen sulcke Theologie geprotesteert hebben / en noch protesteeru; die niet gaen en willen waer men gaet / maer sien willen waer men gaen moet: die soudenmen soolicht den ontfegh en schepdijef niet geven; maer men soud' ons wel woort goede Christenen aensien: doch hier komt het quaet veel van daet / dat men van sijn eppen sijn en hoogh aheboeligh is; en datmen menit Godt daer mede eenen dienst te doen / almen sijnen maecten die het anders geboelt / alsoo verhettert en veroordeelt: daermen nochtans (nademaal sich een van ons / is de ghenade ghegeven / na de mate der gave Christi) op de sachtste wijsse behoort te oordeelen.

waerheyt. Wy en spreken van die luyden niet / gelijk Papisten / van ha-
ren oppersten Paep of Paus / die sy voor haer hooft hebben / en in wiens
woorden dat sy zweeren / waerom sy oock ten rechte Papisten worden ghe-
naemt: maer wy sien die luyden niet verder aen als Dieners en knechten /
en wy al in eenen mind'ren graet / als Paulus en syns ghelycke waeren: en
hoopt wat den Apostel van sulck een werck seght. Ick hoore dat daer twisten
onder u lieden zijn (seght hy) en dat een ygelijck van U. L. seght, ick ben Pauli;
en ick Apollos, en ick Cephe, en ick Christi. Is Christus gedeelt? is Paulus
voor u gekruyct? of zijt ghy in Pauli name gedoopt. 1 Cor. 1. 11, 12, 13.
En / als de een seght, ick ben Pauli, en een ander ick ben Apollos, en zijt ghy
niet vleesslijk? wie is Paulus, en wie is Apollos, anders als dienaers, door
welcke ghy geloofd hebt, en dat gelijck de Heere een ygelijck ghegeven heeft.
1 Cor. 3. 45.

Wil my dan yemant geen ongelijck doen / dat hy my een Christen heete /
jae een Gereformeerde Christen, die van alle Afgoderpe en dwase supersticien
des Pausdoms / door Gods genade gesupbert ben. Want laet het eens op het
quaetste genomen worden / dat ick Socinum in de Leere nabolge (gelijck dat
doch gemeenlijck / van die gene die Socini Leere niet verstaen / voor 't quaet-
ste gerekent wort) soo ist openbaer / voor al de Werelt / dat niemant verder
van 't Pausdom afwijkt / want niemant van de Reformateurs verder van
het Pausdom is als Socinus. En nademael Gereformeerde worden ghe-
naemt / ten opsigte sy van de dwalingen en dwaligheden des Pausdoms ge-
supbert zijn / soo ist klaer / dat van geen groter Gereformeerde / of geen luy-
den meerder van den herstelden Godsdienst zijn / als wy. En al ist dat wy
met andre / die noch veel met het Pausdom gemeen hebben / verschil hebben /
en sy met ons / men behoort malkanden soo niet te veroordeelen: maer te
gedencken / dat het verschil wel is over eenighe Theologische Articulen;
maer niet Catholische, die van de algemeene Christenheyt / op verbeirte of
verlies van Saligheyt / op sulck een wijze als paep wilt / moeten beleden
worden: want de Catholijcke Articulen zijn andre / die zijn geen Doelhof
van verwerpinge, maer een eenboudige waerheyt / die na de Godsaligheyt is
Tit. 1. 1. En zijn weynigh in getal / gelijckmen kan af nemen / wyt Joan. 17. 3.
Dit is het eeuwige leven, dat sy u kennen, den eenigen waerachtigen Godt, en
Jesum Christum, die ghy gevonden hebt. Du / dese kenne ick beyde / en belij-
de ick geen / en geloofde van de selve / al dat ons Godts Woort openbaert.
Doe oock alle devot / om na de kennisse die my de H. God ghegeven heeft /
mijne Saligheyt wy te werken / in dese en in beven; nademael ons de Hee-
re hier toe verleent suffisante genade: want hy in ons werck / beyde het wil-
len / en het werken / na sijn welvel agen.

Alleenlijck verwerp ick die dingen / die daer op menschelijcke concepten /
pdele speculation gegrondet zijn / en die daer luyden ten dage buyten en tegen
Gods Woort / de conscientien van d'eenboudige opgedrongen worden: heel
anders als het wel placht te gaen / ten tijde van de eerste Kercke / wanneer
Christus en die gekruyct / in eenboudigheyt geloofd / beleben / en gehoort
saemt werde; want die eerste Christenen / die ten tijden der Apostelen / en de
naeste eeuwen daer aen geleest hebben / die nochtans de beste Christenen zijn
gewest /

kortlijck daer van openinge te doen, en dat in onse moeder-
lijke tale, op dat van yder een mocht verstaen worden: Onder
de *bewegende oorsaken* zijn oock dese, 1. Dat ick merke dat mijn
stilswijgen streckt tot nadeel van de waerheyt die ick beleden
heb: ten 2. dat ick verneme, dat u L. noch niet te vreden zijt,
met my over al by de onnossele Gemeente verdacht gemaect
te hebben, en noch dagelijcx verdacht te maken: maer tot de
uyterste extremitteyt nu dreygt te komen, namelijk *excommu-
nicatie*, 't welck u l. geenins beraemt, gelijck ick in 't vervolg
sal thoonen. Wat belangt de *wijse van schrijven*, die ick hou-
de, die is *modest* of sedich, ick bedwing my, so veel my mo-
gelijck is.

In dit mijn schrift matige ick my oock geen meesterlijcke
authoriteyt aen, om een ander te willen nootsaken en bepa-
len, wat hy op verbeurte van salicheyt moet gelooven, nade-
mael foodanige meesterlijcke authoriteyt geene menschelijc-
ke schriften toe en komt; maer alleen Gods Woort, den on-
seylbaren regel van ons leer, en leven.

Ick wachte my van verbannen, verdoemen, en veroordee-
len van andre, die juyft niet alles gevoelen gelijck wy, op dat
ick selfs niet verbannen, verdoemt, en veroordeelt werde, vol-
gens de waerschouwinge Christi, *oordeelt niet op dat ghy niet ge-
oordeelt en wort. Want met sulck een oordeel; als ghy oordeelt, sult ghy
geoordeelt worden. Mat. 7. 1, 2.* maer stelle alleen met alle sedic-
heyt, nochtans in volle versekertheyt, mijn gevoelen voor,
welck ick oock, als het noodich is (op dat ick aen andre mochte
rekenschap geven van de hope die in my is) bevestige: en
bevesticht hebbende, soo ist, dat ick somtijts met alle *modestie*
of sedicheyt het contrarie verwerpe.

De God onses Heeren Jesu Christi, de Vader der heerlijkheyt, geve my hier
toe, den geest der wijsheyt, ende der openbaringe in sijne kennisse, ter eeren van
sijnen grooten heerlijcken name, stichtinge, en opbouwinge, van het rijcke sijns
Soons onses Heeren; en tot mijn eygen troost en salicheyt. A M E N.

W. Vaders, en Broeders, U E. als mede U E. Gemeente lese aendachtlijck,
oordeele onpartijdelijck, doe profijt daer mede, en vare wel.

De genade des Heeren Jesu Christi, ende de liefde Gods, ende de gemeynschap des
H. Geests; zy met u allen. A M E N. 2 Cor. 13. 13.

S E D I C H